

bülten

enstitü

nisan • mayıs • haziran 2026

WORLD
DECOLONIZATION
FORUM

“Tek Bir Anlatının Ötesinde”:
World Decolonization Forum s. 9

Türkiye'nin İlk Kapsamlı
Çocuk Dili Dijital Platformu
Kamuoyuna Sunuldu s. 29

“Veriden Vizyona: Üç Kuşak Bir
Türkiye” Araştırma Bulguları
Paylaşım Programı Gerçekleşti s. 50

Düşünceye İlham Değişime Yön

İpek Coşkun Armağan
Genel Koordinatör

Bugün eğitim politikalarımız için en öncelikli gündemlerimizden biri okullarımızda sağlıklı, huzurlu ve güvenli eğitim ortamlarını sağlamak. Son birkaç ayda yaşadığımız travmatik olayların sosyoekonomik ve kültürel arka planları birbirinden ne kadar farklı olursa olsun, elimizdeki bilgiler bazı ortak desenlere işaret ediyor: kimlik krizi, aidiyetsizlik ve yabancılaşma. Bir çocuğun “Ben kimim, neye aitim, hayattaki yerim ne?” sorularına verdiği cevapların bir kimlik buhranına dönüşmesi, bireysel, çevresel ve yapısal pek çok değişkenin birlikte düşünülmesi gereken bir süreç. Çocuğun bireysel olarak iç dünyasında neler yaşadığını, evinde ve çevresinde hangi hâkim kültürle büyüldüğünü, yapısal olarak eğitimle ve dijital medyayla kurduğu ilişkiyi ve tüm bunların etkileşiminin çocuğun kimliği üzerindeki etkisini doğru analiz

etmek durumundayız. Bu bakımdan okul ve aile ortamında güven kültürü ve çocukların iyi oluşu Enstitü Sosyalin eğitim araştırmalarında öncelik verdiği temalar arasında bulunuyor.

Öte yandan, bireysel, toplumsal ve yapısal faktörlerin tümünü kapsayan bu bütünlüklü bakışın, sadece çocuklarımıza değil, topluma yaklaşımımızı da tazeleyeceğini umuyoruz. Aile ve çocukların iyi oluşu toplum araştırmalarımızın da merkezî temalarından ve demografik dönüşümle doğrudan bağlantılı. Doğurganlığın düşmesi, evliliğin ve ebeveynliğin ertelenmesi, yalnız yaşamın yaygınlaşması gibi demografik göstergeler bize Türkiye’nin kendine özgü iktisadi, sosyal ve kültürel koşullarla şekillenen bir geçiş sürecine girdiğini söylüyor. “Türkiye’de evlilik ve çocuğa dair algılar ve deneyimler ne

ölçüde örtüşüyor? Doğum oranlarının düşmesinde Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran faktörler neler? Evlenme ve çocuk sahibi olma kararlarında sosyal psikolojik eşğin yükselmesinin nedenleri neler? Aile yapısında yaşanan değişimler, ebeveynlik anlayışlarını nasıl farklılaştırıyor?" gibi soruların peşine düştüğümüz toplum araştırmalarımızda Türkiye'nin demografik geleceğinin kendi koşullarına has ve çok boyutlu dinamiklerini tartmaya çalışıyoruz.

Son olarak, küresel ölçekte yaşanan dönüşümler, bilgi üretimi ve dolaşımı meselesini her zamankinden daha merkezî bir tartışma alanı hâline getirdi. Küresel ölçekte bilginin nasıl tanımlandığı, nasıl dolaşıma sokulduğu ve hangi merkezler tarafından meşrulaştırıldığına ilişkin derin bir epistemolojik sorgulama gündemimizde. Mayıs ayında dünyanın

dört bir yanından alanda fikrî emek vermiş akademisyenler ve entelektüellerin bir araya geldiği World Decolonization Forum'da ortak kanaat 500 yıllık sömürgeciliğin bitmediği ve hâlen farklı maskelerle var olduğu yönündeydi. Biz de Enstitü Sosyal olarak dekolonizasyonu ele alırken onu tarihsel bir süreç ya da hamasi bir slogan olarak değil, çok katmanlı bir dönüşüm çağrısı olarak anlamamız gerektiğini vurguladık. Dekolonizasyonun teorik bir tartışma başlığı olmaktan çıkıp yaşayan bir entelektüel ve toplumsal harekete dönüşmesi için forumun önemli bir imkân sunduğuna inanıyoruz.

Tüm etkinliklerimiz, araştırmalarımız ve yayınlarımız Türkiye'de ve dünyada yaşanan toplumsal değişime bilgi ve ahlak temelinde yön vermek ve ilham olmak için.

Yeni bir sayıda görüşmek temennisi ile.

enstitü sosyal

Genel Yayın Yönetmeni
İpek Coşkun Armağan

Editör
Amine Ertürk
Semra Gülen

Yayın Kurulu
Fatmanur Kartav
Gülrenk Hayırcıl
Kübra Nur Duman
Beyza Gözükızıl
Zeynep Keskin

Grafik Tasarım
Betül Berra Işık

Yayın Türü
Bülten

Yönetim Yeri
Burhaniye Mah. Hacı Reşit
Paşa Sok. No. 18
Üsküdar / İstanbul

İletişim
0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Enstitü Sosyal Bülten,
kurumun faaliyetleri hakkında
bilgi veren ücretsiz bir yayındır.

Editörden

Değerli okurlarımız,

Geçtiğimiz Mayıs ayında İstanbul'da, Güney Amerika'dan Afrika'ya, Asya'dan Avrupa'ya düşünürler, sosyal bilimciler, akademisyenler ve eğitimcilerle *World Decolonization Forum*'da bir araya geldik. Bilgi üretimi ve dolaşımındaki tek merkezli yapıyı sorgulamak ve öteki sayılan seslerin sürece dâhil edilmesini tartışmaya açmak forumdaki temel amacımız oldu. Özel dosya olarak derlediğimiz foruma ilişkin ayrıntılı içeriğe ilerleyen sayfalarda ulaşabilirsiniz.

Zihinleri sömürgeciliğin etkisinden arınmış, özgün ve bağımsız düşünebilen bir nesil yetiştirmek, o neslin hangi sözcüklerle, kavramlarla ve değerlerle yetiştirildiğini anlamakla başlıyor. Bu bağlamda, Türkiye'deki ilkökul çocuklarının dil evrenini ilk kez sistematik biçimde haritalandıran söz varlığı platformunu kamuoyuna açtık. Ayrıca bu süreçte tanıtım programını gerçekleştirdiğimiz "Manevi Gelişim Programı" ile de öğrencilerin inanç ve ahlak gelişimini bilişsel ve duygusal gelişimle bütünleştirmeyi amaçladık. Nitelikli bir öğrenme iklimine katkı sağlamak için söz varlığı ve dil gelişimi, düşünme becerileri, matematik uygulamaları, sınıf rehberliği ve yapay zekâ gibi temalarda öğretmenlere yönelik eğitimler düzenledik.

Geride bıraktığımız üç ayda, yetişkinler kadar çocuklar için de gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelen dijital dünyadaki içerikler gündemimizdeki konulardan oldu. "Dijital Platformlarda Çocuk İçerikleri: Yaşa Uygunluk ve Risk Alanları" başlıklı analiz ile en çok kullanılan platformları yaşa uygunluk ve pedagojik risk açısından inceledik. Henüz geliştirme sürecindeki dijital oyun derecelendirme sistemi modelini değerlendirmek üzere düzenlediğimiz çalıştayda oyun geliştiriciler, psikologlar, öğretmenler, akademisyenler ve velilerden oluşan paydaşları dinledik. "Görünmez Sular, Eriyen Zihinler: Ergenlikte Akıllı Telefonun Sessiz Tahribatı" ve "Dijital Sahnenin Yeni Aktörleri: Kidfluencer'lar" başlıklı İki Nokta yazılarımız dijital dünyanın içindeki çocuğu farklı bakış açılarından sorguladı. "Dijital Dünyada İnternet Kanunu" podcast yayınlamamızda dijital düzenlemeleri hukuki, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla değerlendirdik.

Toplum araştırmalarının gündeminde ise aile ve demografik dönüşüm konuları öne çıktı. Enstitü Sosyal, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve TÜİK iş birliğiyle yürütülen iki yıllık araştırmanın bulguları kamuoyuyla paylaşıldı. Bu araştırmanın devamı olarak yine aile sosyolojisinin merkezî konularından babalık deneyiminin dönüşümü araştırma, makale ve etkinliklerimizle ele alındı.

Bu sayıda dekolonizasyon başta olmak üzere eğitim ve toplum araştırmalarında gerçekleştirdiğimiz etkinlikleri, yürüttüğümüz projeleri, düzenlediğimiz eğitimleri ve hazırladığımız yayınları ilginize sunuyoruz.

s/8 **WORLD DECOLONIZATION FORUM**

- s/9 "Tek Bir Anlatının Ötesinde":
World Decolonization Forum
- s/23 WDF Kapsamında "İnsanlığın Yüku:
Dekolonizasyonun Bugünü" Sergisi
Düzenlendi
- s/25 Sömürgecilik, Direniş ve Kolektif
Bellek İzinde "Dekolonize Film
Günleri" İzleyiciyle Buluştu

s/28 **OKUL GELİŞİM PROGRAMI**

- s/29 Enstitü Sosyal, Türkiye'nin
İlk Kapsamlı Çocuk Dili Dijital
Platformunu Kamuoyuna Sundu
- s/31 İlkokul ve Ortaokul Matematik
Terimleri Kılavuzu Kamuoyuna
Tanıtıldı
- s/34 "Manevi Gelişim Programı"
Kamuoyuyla Paylaşıldı
- s/38 Öğretmenlere Yönelik İleri Yapay Zekâ
Uygulamaları Eğitimi Düzenlendi
- s/40 Öğretmenler Söz Varlığı ve Dil Gelişimi
Eğitiminde Bir Araya Geldi
- s/46 Kolaylaştırıcı Matematik Uygulamaları
Öğretmen Eğitimi Programı
Tamamlandı

İÇİNDEKİLER

- s/48 TÜRKİYE'DE BABALIK
DENEYİMİNİN DÖNÜŞÜMÜ
ÇALIŞTAYDA ELE ALINDI
- s/50 "VERİDEN VİZYONA: ÜÇ KUŞAK
BİR TÜRKİYE" ARAŞTIRMA
BULGULARI PAYLAŞIM
PROGRAMI GERÇEKLEŞTİ
- s/53 OKULDA VE AİLEDE GÜVEN
KÜLTÜRÜ VE İYİ OLUŞ PANELİ
DÜZENLENDİ
- s/55 ENSTİTÜ SOSYAL, DİJİTAL
OYUNLAR İÇİN GELİŞTİRDİĞİ
DERCELENDİRME SİSTEMİ
MODELİNİ PAYDAŞLARLA
DEĞERLENDİRDİ
- s/57 III. TÜRKİYE-ÇİN AKADEMİK İŞ
BİRLİĞİ FORUMU GERÇEKLEŞTİ

- s/60 Enstitü Kitaplık Buluşmaları
"Hristiyan Siyonizmi: Emperyalist Bir
Teopolitik Hareket" Söyleşisi

s/63 **SON YAYINLAR**

WORLD DECOLONIZATION FORUM

World Decolonization Forum 2026, bilgi üretimi ve dolaşımına dair yerleşik hiyerarşileri sorgulayan, bilgi üretim süreçlerinin hâkimi konumundaki Batı perspektifinin ötesine geçerek alternatif perspektiflerin de sürece dâhil edilmesini amaçlayan bir platformdur. İki senede bir yapılması planlanan forum, akademisyenleri, düşünce kuruluşlarını ve medya organlarını bir araya getirerek mevcut düzenin kritik edileceği, yeni epistemik yönelimlerin tartışılacağı bir zemin oluşturmayı hedefliyor.

Daha fazla bilgi için

www.decolonizationforum.org

**Institutional
Representatives
And Perspectives:**
*Why Are Institutions Aligning
Around Decolonization?*

**Institutional
Representatives
And Perspectives:**
*Why Are Institutions Aligning
Around Decolonization?*

“Tek Bir Anlatının Ötesinde” **WORLD DECOLONIZATION FORUM**

Sömürge rejimlerinden ve zihniyetlerinden arınmayı ifade eden dekolonizasyonu tartışmak, özellikle bilginin tek merkezli dünya perspektifinden arındırılması için modeller sunmak üzere, Güney Amerika’dan Afrika’ya, Asya’dan Avrupa’ya farklı entelektüel geleneklerden düşünürler, sosyal bilimciler, akademisyenler ve eğitimciler 11-12 Mayıs’ta, *World Decolonization Forum*’da bir araya geldi. Forum, Latin Amerika’dan Güney Asya’ya çok sayıda ülkeden partner kurumların iş birliği ile Enstitü Sosyal ve NUN Eğitim ve Kültür Vakfı ev sahipliğinde Atatürk Kültür Merkezinde gerçekleştirildi. İki yılda bir düzenlenmesi hedeflenen forumun bu yılki teması “Bilgi Üretimi ve Dolaşımının Sömürgecilikten Arındırılması” olarak belirlendi.

Forum, bilgi üretimi ve dolaşımını epistemoloji, eğitim, teknoloji, medya, kültür, toplumsal yapı ve politik küresel güç ilişkileri üzerinden çok boyutlu yeniden düşünmeyi amaçlıyor. Farklı bilgi gelenekleri arasında daha dengeli,

daha çoğul ve daha eleştirel bir ilişki kurulmasını hedefleyen forumun temel yaklaşımı, belirli tarihsel deneyimlerin ve bilgi üretim biçimlerinin küresel düzeyde tek geçerli çerçeve gibi sunulmasının yeniden değerlendirilmesi. İstanbul Perspektifi olarak ortaya konan bu duruş, dekolonizasyonu Batı’ya karşı bir karşıtlık ya da “Batisızlık” olarak değil, insanlığın ortak bilgi mirasını çoğullaştıran bir araç olarak gören; farklı medeniyetlerin, epistemik geleneklerin ve tarihsel deneyimlerin adalet temelinde ve göz hizasında buluşmasını amaçlayan bir düşünce çerçevesi. Bu perspektif, bilginin tek merkezli üretimine karşı çıkarak, İstanbul’u sembolik olarak Doğu ile Batı, geçmiş ile gelecek, yerel ile küresel arasında kurucu bir temas alanı olarak konumlandırıyor. Amaç, yeni bir merkez kurmaktan ziyade, merkez fikrini çoğullaştırmak ve farklı bilgi geleneklerinin karşılaşabileceği adil bir zemin oluşturmak.

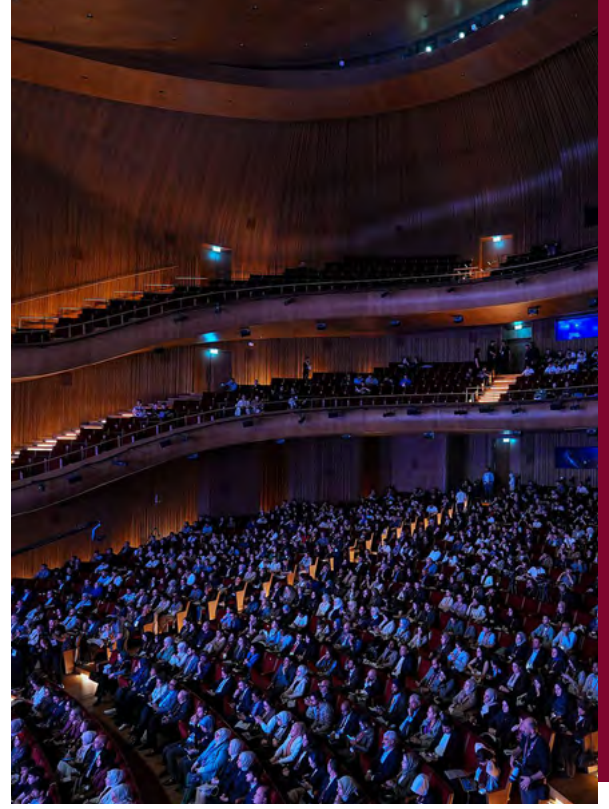
Forumun açılış konuşması ev sahibi kurumlardan, NUN Eğitim ve Kültür Vakfını temsilen Yönetim Kurulu Başkanı Esra

Albayrak tarafından yapıldı. Albayrak, “Bugün, sömürgeci aklın kullanageldiği meşruiyet ruhsatlarını geçersiz kılmak zamanı. Zira dünyamız alarm veriyor. İhtiyaç duyduğumuz, ‘Beyaz Adamın Yükü’nün karşısına reaktif bir şekilde ‘Siyah Adamın Yükü’nü koymak değil. Zira bir mantığı tersine çevirmek, onu aşmak değil; yıkılmak istenen hiyerarşinin mimarisinin içinde kalmaya devam etmektir. Olması gereken, bu mantığın terk edilmesidir. İnsanın yükünü konuşmayı öneriyoruz. Meseleye ırksal ya da medeniyetsel bir kategori olarak değil, daha temel bir iddiadan doğan ortak sorumluluk olarak bakmak ve insanlık onuruna yaraşır daha adil bir dünya için çalışmak durumundayız.” diyerek forumun perspektifini açıkladı. Albayrak, “Burada tartıştığımız şey, biraz da çocuklarımızın nasıl bir dünyada büyüyeceği meselesidir. Onlara dünyayı nasıl göreceklerini, kendilerini bu dünyanın neresinde konumlandıracaklarını öğretiyoruz. Kendi seslerini bulmalarına, kendi tecrübelerini değerli görmelerine yardımcı olmak istiyoruz. Ama, bilginin tek

bir merkezden ve türlü algoritmalarından süzülerek ekranlarına aktığı bir dünyada, bunları başarmak çok zor. Çocuklarımızın dikkati, hayali ve hafızası teknokolonyal rejimin sürekliliği için âdeta birer ham madde. Burada Batı’ya karşı bir başka merkez kurmak veya Batı’sız bir dünya için de toplanmadık. Bilakis, dekolonizasyon Batı’ya da kendisini ele geçirmiş olan ‘efendilik kompleksi’nden arınması için açık bir davettir. Zira tıkanan uluslararası sistemin, Paris’te, Londra’da, New York’ta, Amsterdam’da üretilen bilginin sınırlarına dayandığı anlaşıyor. Dünyanın artık yeni merkezlere, İstanbul’da, Cakarta’da, Addis Ababa’da, Rabat’ta, Kahire’de ve Gazze’de üretilen bilgiye de ihtiyacı var. İşte bu yüzden forumun ‘İstanbul’da olması bir tesadüf değil. Yüzyıllardır kültürlerin buluştuğu, farklılıkların bir arada yaşayabildiği bu şehir, forumun ideallerinin tarihsel olarak vücut bulduğu somut bir örnektir.” diyerek forumun İstanbul Perspektifi’ni teorik olarak nereye oturttuğuna işaret etti ve İstanbul’un sembolik işlevine değindi.

Açılış konuşmasının ardından “*Why are Institutions Aligning Around Decolonization?*” teması ile partner kurumlar ve ev sahibi Enstitü Sosyal temsilcilerinin konuşmalarını yaptığı açılış oturumu gerçekleşti. Konuşmalarda her kurumun kuruluş ilkeleri ve misyonları doğrultusunda dekolonizasyon gündemine nasıl geldiği, hangi iç tartışmalar ve somut deneyimlerin tutumlarını biçimlendirdiği üzerine görüşler paylaşıldı. Ayrıca kurumların nasıl bir teorik ortak zemin üzerinde bulunduğu, hangi ilkeler üzerinde uzlaştığı ve bu birliktelikten ne tür çıktılar bekledikleri üzerine görüşler ifade edildi. Oturumda, ev sahibi kurum Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan, forumun teorik çerçevesini üç katmanlı olarak ortaya koydu. “*Her şeyden önce, dilin ve kavramların dekolonizasyonu ile başlamalıyız. Çünkü dünyayı anlamlandırma biçimimiz, kullandığımız kavramlarla şekillenir. Bugün hâlâ ‘gelişmiş-az gelişmiş’, ‘üçüncü dünya ülkesi’, ‘ilkel-uygar’, ‘modern-geleneksel’, ‘merkez-çevre’ gibi ikilikler üzerinden düşünen bir dilin içindeyiz. Bu kavramlar nötr değildir, belirli bir tarihsel*

ve güç ilişkileri bağlamında üretilmiştir. İkinci olarak, insanın dekolonizasyonu meselesi karşımıza çıkar. Sömürgecilik topraklarla birlikte zihinleri de işgal eder. Bu nedenle dekolonizasyon, insanların kendi zihniyle, kendi kabulleriyle yüzleşmesini gerektirir. Kendi değerini, kendi bilgisini ve kendi hikâyesini dış referanslara göre tanımlayan bir bilinç, tam anlamıyla özgür değildir. Üçüncü olarak ise kurumların dekolonizasyonu gelir. Çünkü bireysel farkındalık, kurumsal yapılarla desteklenmediği sürece kalıcı bir dönüşüm gerçekleşemez. Eğitim sistemleri, akademik yapılar, medya ve politika üretim mekanizmaları çoğu zaman belirli epistemik merkezlerin etkisi altındadır. Enstitü Sosyal için kurumların dekolonizasyonu, bu yapıları daha çoğulcu, daha adil ve daha kapsayıcı hâle getirmeyi ifade eder. Bu, temsil meselesinden ibaret değildir; bilginin kimler tarafından, nasıl üretildiği ve nasıl dolaşıma sokulduğu sorularını da yeniden düşünmeyi gerektirir.” diyerek forumun, dekolonizasyonu kavramsal, bireysel ve kurumsal dönüşümlerin eş zamanlı ve birbirini beslediği bir süreç olarak ele almayı önerdiğini ifade etti.

Açılış oturumunun ardından ilk akademik oturum Sümeyye Sena Polat moderatörlüğünde, uluslararası hukuk uzmanı, insan hakları savunucusu ve aktivist Mireille Fanon Mendès-France ve sosyolog/kuramcı Salman Sayyid'in katılımı ile gerçekleşti. Fanon, *"Filistin meselesi, dekolonizasyon tartışmalarını tarihsel bir mesele olmanın ötesine taşıyarak egemenlik, kendi kaderini tayin, yerinden edilme ve yapısal şiddet gibi güncel küresel sorunların yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır."* sözleriyle sömürgecilik eylemlerinin geçmişinin bugünün küresel yönetim krizinin doğrudan üreticisi olduğuna işaret etti. Salman Sayyid ise *"Bugün dekolonizasyon kavramı giderek daha fazla kullanılıyor; ancak asıl mesele, dünyayı hangi düşünsel çerçevelerle anlamlandırdığımızı gerçekten dönüştürüp dönüştüremediğimizdir. Eğer dekolonizasyon küresel bir tartışma olacaksa, bilgi üretiminden medya düzenine, ekonomik ilişkilerden akademik hiyerarşilere kadar hangi yapıların hâlâ sömürgeci mantıklar ürettiğini açık biçimde tartışmak gerekir."* diyerek kavramın popülerleşmesinden ziyade dönüştürücü kapasitesinin önemine dikkat çekti.

Forumun öğleden sonraki *"The Problem of Knowledge Production:*

Decolonizing Methodologies" başlıklı ilk akademik oturumu Adrian Harewood moderatörlüğünde Syed Farid Alatas, Anne Norton, Walter Mignolo ve Salman Sayyid'in katılımıyla gerçekleşti. Dekolonial teorisinin kurucu isimlerinden Arjantinli gösterge bilimci ve edebiyat kuramcısı Walter Mignolo, *"Modernite genellikle kurtuluş, medeniyet, ilerleme ve demokratik gelişme vaadi olarak sunulur; bu vaad, toplumları sürekli iyileşme ve dönüşüme inanmaya davet eder. Oysa modernitenin ardında yatan şey sömürgeciliktir: Sömürü, epistemik hiyerarşi ve dillerin, inançların ve bilgi sistemlerinin kademeli olarak değersizleştirilmesi yoluyla işleyen daha derin bir egemenlik mantığıdır."* diyerek dekolonial teorisinin en temel argümanını özetledi. Sosyal bilimlerde "akademik bağımlılık" kavramını sistematik biçimde geliştirmesi ile tanınan Malezyalı sosyoloji profesörü Syed Farid Alatas, *"Bilgiyi dekolonize etmekten söz ettiğimizde yeni sömürgeciliğin yapılarını sökmeyi de kast ediyoruz. Bağımsız düşünmüyoruz. Akademik olarak bağımlıyız. Kavramlar, fikirler, hatta araştırma gündemleri bile ağırlıklı olarak Kuzey Amerika'ya, İngiltere'ye ve bir ölçüde Fransa'ya bağımlı."* dedi ve epistemik ve siyasi-ekonomik bağımlılığın birbirinden koparılamayacağını vurguladı. Postkolonyal teori ve İslam siyaset düşüncesini buluşturan çalışmaları

ile dekolonyal literatürde özgün bir yeri olan Pakistan asıllı Britanyalı sosyolog ve kuramcı Salman Sayyid, yükseköğretimde reformun daha geniş bir toplumsal dönüşüm projesinin parçası olabileceğini söyleyerek “*Dekolonize edilmiş bir kültür ve toplum olmadan dekolonize edilmiş bir üniversite hayal edilemez.*” dedi. Batı liberal siyaset düşüncesinin tarafsızlık ve evrensellik iddialarını eleştirmesiyle öne çıkan siyaset teorisyeni Anne Norton, bilgi kanonunu genişletme ve dışlanan sesleri görünür kılma mücadelesinin yeni bir olgu olmadığını, on yıllarca süren ve her seferinde sömürgeci karşı seslerle karşılaşan köklü bir entelektüel direniş mirasının parçası olduğunu vurguladı. Küresel Güney’deki sömürgeciliğin toprak ve kaynak sömürsüyle sınırlı kalmayıp “öğrenmeyi, sesi ve insanlık onuru”nu hedef alan köklü bir insanlıktan çıkarma pratiği olduğunu, “kanon”dan dışlanmanın bu sürecin en kalıcı ve derinlere işleyen biçimlerinden biri olduğunu ifade etti. Konuşmacılar, “Küresel Güney” akademisyenlerinin “hâlâ Batılı teorileri ithal ederek uygulamalarını, kendi bağlamlarından kavram üretmiyor olmalarını” yapısal bir sorun olarak ele aldı. Hangi bilginin “evrensel” sayıldığı, hangi metodolojinin “bilimsel” kabul edildiği ya da hangi dilin akademik üretim için yeterli görüldüğünün rastlantısal olmadığına, bunların sömürge tarihinin doğrudan bir ürünü olduğuna dikkat çekildi. 16. yüzyıldan itibaren Avrupa’nın kendi yerel bilgi biçimlerini evrensel ilan ederken, diğer coğrafyaların bilgi sistemlerini “gelenek”, “inanç”, “mit” ya da “folklor” olarak sınıflandırdığı vurgulandı. “Egemen epistemolojinin dışında konumlanarak bilgi üretmek ne anlama gelir?” sorusu odağında Batı merkezci metodolojinin ötesinde bir sosyal bilimin imkânları irdelendi.

Günün öğleden sonraki ikinci akademik oturumu “Knowledge Production and Circulation in Higher Education” temasıyla eğitimci ve tarihçi Prof. Khairudin Aljunied moderatörlüğünde yürütüldü. Ebrahim Moosa, Nadia Abu-Zahra, Halil Berktaş ve Joseph Massad’ın konuşmacı olduğu oturumda yükseköğretim kurumlarının sömürgecilikle ilişkisi ve yükseköğretimde dilin, değerlendirme kriterlerinin, disiplin sınırlarının yeniden düşünülmesi gerekliliği ele alındı. Çağdaş İslam düşüncesi, etik ve eğitim üzerine çalışmaları ile tanınan Ebrahim Moosa, dekolonyal düşüncenin aradığı çoğul, birikimsel ve piyasa mantığından bağımsız bilgi üretim modelinin tarihsel bir örneği olarak İslami entelektüel geleneği ele alarak, “İslami entelektüel gelenek farklı bir mantıkla işler. Bu gelenek bir ‘bricolage’ geleneğidir; yani bir araya getirme, yeniden kullanma, onarma ve yeniden yapma geleneği. İslam medeniyeti farklı bilgi oluşumları üzerine kurulur; Arap bilginlerinin, Yunan ve Hint miraslarının, Perslerin ve diğerlerinin bilgi birikimi üzerine inşa edilir ve bu şekilde

gelişir. Yenilik piyasa mantığıyla ya da salt yenilik arzusuyla değil, ihtiyaç tarafından yönlendirilir. Öncekilerin üzerine inşa edilir; kullanılmaz hâle gelmedikçe terk edilmez. Gazzâlî ve İbn Rüşd gibi büyük klasik âlimler önceki düşünceleri yıkmaz, onlarla yüzyıllar boyunca bir diyalog içinde olurlar. Metin başarıya indirgenmiş bir nesne değildir, yaşayan bir muhataptır.” dedi. Tarih yazımı, Osmanlı toplumsal yapısı, Türk milliyetçiliği ve kolektif bellek gibi alanlarda yürüttüğü araştırmaları ile tanınan tarihçi Halil Berktaş tartışmaya özgün bir noktadan yaklaşılarak Türkiye örneği üzerinden dekolonizasyon tartışmasının kendi içindeki indirgemeciliğe dikkat çekti ve sömürgecilik deneyimi yaşamamış ama Avrupa merkezci çerçeveleri içselleştirmiş toplumların bu tartışmaya nasıl dâhil olacağı sorusu etrafında Türkiye’nin modernleşme serüvenini ele aldı. Filistin üzerine yaptığı araştırmalarıyla sömürgeciliğin bürokratik ve mekânsal boyutlarını belgeleyen, Filistin asıllı İngiliz akademisyen Nadia Abu-Zahra ise sömürge mirasının eğitimi nasıl şekillendirdiğini ele

olarak pedagojinin dekolonizasyonunun, öğrenmeyi yalnızca içerik aktarımı olarak görmekten uzaklaşarak ilişkiler, ortak deneyimler, kolektif üretim ve karşılıklı öğrenme üzerinden yeniden düşünmeyi gerektirdiğini ifade etti. Arap siyaseti ve entelektüel tarihi alanında çalışmalarıyla öne çıkan Joseph Massad, akademik özgürlük tartışmalarının, hangi soruların meşru kabul edildiği ve hangi meselelerin görünmez bırakıldığı sorusuyla doğrudan ilişkili olduğunu ifade ederek, 1980'ler ve 1990'larda açılan İsrail arşivleriyle yayımlanan çalışmaların 1948 sürecine dair yeni tarihsel tartışmalar başlatmasının, resmî anlatılar ile akademik araştırmalar arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilmesini gündeme taşıdığına dikkat çekti. Oturumda modern üniversite kurumu ile İslami bilgi geleneğinin nasıl çatıştığı değerlendirildi, Filistin deneyiminden hareketle fiziksel işgalin üniversiteler, akademisyenler ve bilginin dolaşımı üzerindeki somut etkileri gündeme getirildi. Ayrıca "Akademik bilginin küresel dolaşımı kimlerin lehine işler? Hangi dillerde yazılan çalışmalar görünür olur, hangileri periferiye itilir?" soruları ekseninde bilginin dolaşımı, yayıncılık ve erişim değerlendirildi.

"Decolonization in Humanities and Social Sciences in Türkiye" temasıyla Selçuk Aydın moderatörlüğünde yürütülen yuvarlak masa toplantısı, Türkiye'den felsefe, sosyoloji, tarih ve siyaset bilimi alanlarından akademisyenleri bir araya getirdi. Ertuğrul Ökten, Ümit Meriç, Ahmet Ayhan Çitil, Süleyman Seyfi Ögün, Faruk Yaslıçimen, Enis Doko, Şule Albayrak ve Yusuf Adıgüzel'in hazır bulunduğu toplantıda, dekolonyal düşüncenin Türkiye'deki beşerî ve sosyal bilimler geleneğiyle nasıl ilişkilendirilebileceği içeriden bir

perspektifle sorgulandı; Türkiye'nin kendine özgü epistemik konumunun ve entelektüel mirasının dekolonyal tartışmaya ne tür bir katkı sunabileceği müzakere edildi.

Katılımcılar ve konuşmacıların eşit zemin üzerinde konuştuğu, dinlediği ve birlikte düşündüğü kendine has bir formatla kurgulanan "Mujaawarah, Living Soils, and Wisdom" temalı *Decolonial Circle*, hem bir pedagojik pratik hem de sömürgeci bilgi

aktarım modellerine karşı bir alternatif olarak “*Mujaawarah*” modelini tartışmaya açtı. Eğitim bilimciler Munir Fasheh ve Farah Ahmed’in hazır bulunduğu oturumda, resmî eğitim sistemlerinin bilgiyi nasıl tektipleştirdiği ve yerel, sözlü, pratik bilgi biçimlerini nasıl geçersiz kıldığı, “*Mujaawarah*” modelinin bir pedagojik direniş biçimi olarak nasıl uygulanabileceği ele alındı.

İlk günkü programın son oturumu ise yönetmen ve şair Faysal Soysal’ın moderatörlüğünde İranlı yönetmen Majid Majidi ile yapıldı. “*Cinema and Decolonization*” teması ile, söyleşi formatında gerçekleştirilen oturumda İran sinemasının Batı’nın egemen sinema anlayışından nasıl ayrıştığı, Hollywood’un küresel görsel kültür üzerindeki hegemonyası ve sömürgecilığe karşı sinemanın doğrudan siyasi söylem yerine estetik ve insani bir dil aracılığıyla nasıl konuşabileceği değerlendirildi.

Forumun ikinci gününde oturumlarda, medya, belirli anlatıların üretildiği, belirli aktörlerin seslerinin dolaşıma girdiği ve belirli coğrafyaların temsil edildiği bir iktidar alanı olarak ele alındı. Uluslararası hukukun işlevsizleştirilmesi yoluyla Filistin’de yerleşimci sömürgeciliğin meşrulaştırılması masaya yatırıldı. Epistemik bağımlılık tartışması ekonomi-politik düzleme taşınırken kalkınma, gelişmişlik ve az gelişmişlik gibi kategorileştirmelerin kolonyalite ile ilişkisi, para politikasının bir sömürgecilik biçimi olarak okunması ve İslam dünyasında ekonomik yönetim ve kalkınma modelleri gibi konular değerlendirildi.

Efnan Han’ın moderatörlüğündeki “*Decolonizing Media: Disrupting Hegemonic Narrative*” başlıklı oturumda Last Moyo, Adrian Harewood, Rafael

Vilasanjuan ve Afua Hirsch konuşmacı olarak hazır bulundu. Güney Afrikalı iletişimci, yazar ve akademisyen Last Moyo, Afrika ve Global Güney'deki medya ve iletişim çalışmalarının Avrupa merkezci ideolojiler tarafından nasıl şekillendirilmeye devam ettiği sorusunu merkeze aldı. Moyo, *"Ana akım medyayı sahiplenen ve kontrol edenler ağırlıklı olarak Anglo-Amerikan yapılar ve biz Güney Afrika'ya bunlar üzerinden izliyoruz. Sorunlar tam burada başlıyor: stereotipleştirme, ötekileştirme, olayların, kültürlerin ve kimliklerin Avrupa merkezci çerçevede sunulması. Ama teknolojiyi aynı zamanda bir mücadele alanı olarak görebiliriz. Kendi hikâyemizi yazdığımız ve 'Bu bizim dünya görüşümüzdür, bu bizim kültürümüzdür.' diyebildiğimiz bir alan."* diyerek dijital araçların sunduğu somut imkânlarla dikkat çekti. Kanadalı gazeteci ve akademisyen Adrian Harewood, kendi deneyimi üzerinden medya çeşitliliği ve temsil politikalarını değerlendirdi ve *"Hikâyeyi kontrol ettiğinde, kendini görmek istediğin gibi temsil edebilirsin. Kurucularının sadece Afro-Amerikalılar olduğu gazeteler tam bu ihtiyaçtan doğdu: sizi insan dışı görenlere karşı mücadele etmek ve anlatılması gereken hikâyeleri örgütlemek. Bugün öğrencilerime de bunu söylüyorum: Kendi insanlarınızı bulun. Çünkü dayanışma hâlâ işe yarıyor."* diyerek hegemonik anlatıya karşı "alternatif ağlar, topluluk gazeteciliği ve kolektif üretim biçimleri aracılığıyla yeni bir zemin inşa etme"nin önemini irdeledi. İspanyol gazeteci Rafael Vilasanjuan medya dekolonizasyonunu insani krizlerin uluslararası medyada nasıl çerçevelendiğini hem saha deneyiminden hem küresel sağlık politikası perspektifinden ele aldı. Vilasanjuan, *"Günün sonunda gazeteciliğin temel bir işlevi vardır: yalnızca hükûmetleri*

değil, bütün güç odaklarını denetlemek ve onları sorgulamak. Gerçek gazeteciliğin görevi budur. Geri kalan ise propagandadır. Örneğin Amerikan ordusuna 'akredite' (embedded) şekilde bağlı çalışan gazetecilere baktığınızda, gazeteciliğin en temel ilkelerini kaybettiklerini görürsünüz: çatışmanın bütün taraflarına ulaşma sorumluluğu ve gerçekten tanık olduklarını bağımsız biçimde yayımlayabilme hakkı." dedi. İnsan hakları hukuku, uluslararası adalet ve basın özgürlüğü alanlarında çalışan 20 yıllık deneyimli gazeteci Afua Hirsch ise kendi gazetecilik deneyimi üzerinden medyanın hem bir sömürgeleştirme hem de özgürleşme aracı olarak işleyebileceğini ortaya koydu.

Ana oturumla eş zamanlı olarak düzenlenen, Iskander Abbasi moderatörlüğündeki *"Palestine: Settler Colonialism and Ruse of Independence"* başlıklı yuvarlak masa toplantısında Houria Bouteldja, Joseph Massad, Jeremy Scahill, Sami Al-Arian, Mireille Fanon Mendès-France, François Burgat ve Cemil Aydın katılımcı olarak yer aldı. Oturumda yerleşimci sömürgeciliğin kavramsal çerçevesi değerlendirildi. Oslo süreci, iki devletli çözüm söylemi ve Filistin Otoritesi'nin yapısal konumu sorgulanırken uluslararası hukukun Filistin bağlamında nasıl işlevsizleştirildiği irdelendi. Oturumda biçimsel özerklik görünümünün arkasında sömürgeci kontrolün sürdüğünü gösteren her düzenlemenin yerleşimci sömürgeciliğin bir aracı olduğu ortak olarak vurgulandı. Fanon Mendès-France, yapısal, kurumsal ve sistemik ırkçılıkla örülü küresel düzenin sürekliliğine dikkat çekerek insan hakları ve uluslararası hukuk söylemine karşın pek çok halkın mülksüzleştirme, yerinden edilme ve insanlıktan çıkarmayla yüzleşmeye devam ettiğini vurguladı.

Bu anlamda, Filistin meselesinin siyasi bir sorunla sınırlı olmadığını, çağdaş dünyanın çelişkilerini yansıtan bir ayna işlevi gördüğünü ifade etti. Joseph Massad ise “bağımsızlık” kavramının tarihsel olarak beyaz üstünlükçü ve yerleşimci sömürgeci bir kavram olduğunu, ekonomik ve siyasi bağımsızlığı aynı anda yalnızca ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda’nın başardığını vurguladı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında sömürgecilik karşıtı hareketlerin bu söylemi sahiplenmesine

karşın elde edilen siyasi bağımsızlığın ekonomik bağımsızlığı beyaz üstünlükçü imparatorlukların denetiminde bıraktığını ifade etti.

Forumun ikinci gününde öğleden sonraki paralel oturumlarda epistemik bağımlılık; ekonomi-politik ve hukuk perspektiflerinden tartışıldı.

“From Epistemic Dependency to Economic Sovereignty: Rethinking Development Models” başlıklı dördüncü ana oturum Sadık Ünay moderatörlüğünde gerçekleşti. Oturumda Ebrahim Patel, Ann Pettifor, Adeel Malik, Mehmet Asutay ve Richard Werner konuşmacı olarak yer aldı. Güney Afrika eski Ticaret ve Sanayi Bakanı Ebrahim Patel, dekolonyal mücadelede kimin tarihi yorumladığının, kimin bugünü anlattığının ve kimin geleceği hayal ettiğinin belirleyici olduğunu ifade etti. Siyaset bilimci ve ekonomist Ann Pettifor, mal ticaretinde ve seyahatte sınırların yarattığı engellerin sermaye hareketleri söz konusu olduğunda neredeyse ortadan kalktığına, bunun ülkelerin özerkliğini ve eylem kapasitesini doğrudan zayıflattığına dikkat çekti. Küresel finansal sistemini “küresel ölçekte bir sömürgecilik biçimi” olarak niteleyen Pettifor, sistemin dekolonizasyonunun acil bir zorunluluk olduğunu vurguladı. Uluslararası kalkınma uzmanı ve ekonomist Adeel Malik, bugün bağımsızlığın “karşılıklı bağımlılık” olarak yeniden çerçevelendiğine dikkat çekti; gerçek egemenliğin ancak etik temelli bir dayanışmayla ve otokratik ekonomik yapılar kırılarak kurulabileceğini savundu. İslam ekonomisi ve finans profesörü Mehmet Asutay, Londra’da dekolonyal baskılar sonucunda adını değiştiren ancak müfredatında aynı kapitalist anlatıları sürdüren bir üniversite örneği üzerinden temel bir sorunu

ortaya koydu. Asutay, kurumsal mantık dönüşmediği sürece sembolik adımların bir şey değiştirmediyi, dekolonizasyon tartışmalarının güçlü teorik yanıtlar ürettiğini ancak kurumsal dönüşüm için somut bir çözüm sunamadığını vurguladı. Uluslararası bankacılık ve finans profesörü Richard Werner, gelişmekte olan ülkelere sürekli dış sermayeye ihtiyaç duydukları söylendiğini, oysa asıl meselenin yurt içinde üretken yatırımlar için kredi yaratabilmek olduğunu vurguladı. Werner, kalkınmanın dış borç bağımlılığıyla değil, yerel üretimi ve küçük-orta ölçekli işletmeleri destekleyen finansal yapılarla mümkün hâle geldiğini dile getirdi.

Eş zamanlı olarak gerçekleştirilen *“Decolonizing International Law: Histories, Hierarchies, and Futures”* oturumu uluslararası hukuk uzmanı Alfredo Crosato Neumann moderatörlüğünde ilerledi. Oturumda Tullio Scovazzi, George Katrougalos, Berdal Aral ve Emre Öktem konuşmacı olarak hazır bulundu. Uluslararası hukuk profesörü Tullio Scovazzi, kültürel mülkiyet iadesinin yasal mülkiyetin çok ötesinde tarihsel adalet, etik sorumluluk ve kültürel bütünlük meselesi olduğunu ifade etti. Scovazzi, bazı nesnelerin yalnızca ait oldukları tarihsel ve kültürel bağlamda anlam kazandığını, bu nedenle sömürge döneminde alınan eserlerin iadesinin geçmişle daha adil bir ilişki kurmanın somut bir adımı olduğunu belirtti. Kamu hukuku profesörü ve eski Yunanistan Dışişleri Bakanı George Katrougalos, iktidarın artık açık ırksal veya siyasi üstünlük iddiaları üzerinden değil, “kalkınma”, “akılcılık” ve “iyi yönetim” retoriğiyle işlediğini, neoliberal politikaların evrensel ve sorgulanamaz normlar olarak sunulmasının dekolonyal eleştirinin tam odağında yer aldığını vurguladı.

Uluslararası ilişkiler profesörü Berdal Aral, uluslararası hukukun bir yanda barış, eşitlik ve öngörülebilirlik vaadi taşıırken öte yanda küresel güç ilişkileri içinde seçici biçimde işleyebildiğini ortaya koydu. Aral, dekolonizasyon tartışmalarının hukukun ne zaman adalet aracı ne zaman hegemonik düzeni pekiştiren bir mekanizma olduğu sorusunu yeniden gündemin merkezine taşıması bakımından belirleyici bir işlev üstlendiğine dikkat çekti. Kamu uluslararası hukuku profesörü Emre Öktem, Cenevre ve Viyana Sözleşmeleri gibi çerçevelerin dekolonizasyon sürecinin tam ortasında inşa edilmiş olmasına karşın bugün kesintisiz işlemeye devam ettiğine dikkat çekti. Kendi kaderini tayin hakkının uluslararası hukukta tanınmış bir norm olduğunu ancak en temel soruları hâlâ yanıtlamadığını, *“Yapılar varlığını sürdürüyor, tartışmalar devam ediyor.”* diyerek vurguladı.

Ana oturumlarla paralel olarak düzenlenen *“Technocolonialism: Knowledge, Power, and Algorithmic Domination”* temalı üçüncü yuvarlak masa toplantısı ise Leon Moosavi moderatörlüğünde ilerledi. Ulises A. Mejias, Çetin Kaya Koç, Ann Pettifor, Siba N’Zatioula Grovogui ve Afua Hirsch’in katıldığı toplantıda yapay zekânın küresel yükselişinin güç asimetrilerini nasıl yeniden biçimlendirdiği ve algoritmik tahakkümün Küresel Kuzey ile Küresel Güney arasındaki eşitsizlikleri nasıl pekiştirdiği tartışıldı. Veri çıkarımı, dijital altyapılar ve yapay zekâ yönetişiminin bilgi, kaynaklar ve toplumlar üzerindeki sömürgeci denetim örüntülerini yeniden ürettiği bir sistem olarak teknokolonyalizm kavramı masaya yatırıldı.

Forumun son söyleşişi Stephan Ortega’nın moderasyonu ile, Guadeloupe asıllı Fransız aktivist ve eski futbolcu Lilian Thuram ile

yapıldı. Fransa millî takımıyla 1998 Dünya Kupası ve 2000 Avrupa Şampiyonluğu'nu kazanan ve Fransız futbol tarihinin en çok maça çıkan oyuncusu ünvanını edinen Thuram, 2008'de oyunculuğu bırakmasının ardından Education contre le racisme kurumunu kurdu. Thuram söyleşisinde ırkçılıkla ilk kez 9 yaşında Paris'e geldiğinde yüzleştirdiğini ifade ederek, *"Futbol bu toplumun aynasıdır. Bordeaux kalecisine muz atıldığında, İtalya'da bana maymun hareketi yapıldığında, bu sadece bir hakaret değil, nesiller boyu öğretilmiş bir zihniyetin sahadaki yansımasıdır. Bir siyahiye hakaret edildiğinde bütün siyahiler kendine hakaret edilmiş hisseder. Irkçılığı görmemek, ırkçılığın kendisinden daha tehlikeli. Oysa bugün sporcular konuştuğunda birçok siyasetçi onlara 'Yerinizde kalın, sadece spor yapın, toplumsal sorunları bize bırakın' diyor. Bence bu tam tersi. Sporcuların konuşmasını teşvik eden eğitim ve politikalar gerekir; çünkü bu ifade özgürlüğünü güçlendirir ve herkesin daha kolay konuşmasını sağlar."* diyerek sahadaki ırkçılığın toplumdaki ırkçılığın bir tezahürü olduğuna işaret etti. Thuram söyleşisinde spor ve popüler kültür üzerinden sömürgeciliğin zihinlerdeki sürekliliğinin somut göstergelerinin görülebileceğini ifade ederek, sporculara yöneltilen "Sen yerini bil, sporunu yap" türü ifadelerin sporcuları depolitize etmeye, kamusal alandaki seslerini kısma yönelik yapısal bir baskıya vardığını vurguladı. Thuram, günlük ve sembolik jestlerin somut kurumsal dönüşümün yerini alamayacağını vurguladı. Tarihî deneyimlere dayanarak gerçek değişimin hiçbir zaman kurumların içinden kendiliğinden gelmediğini, kurumları dönüşüme zorlayan şeyin her zaman dışarıdan gelen bireysel ve

kolektif baskı olduğunu ifade etti. Bu bağlamda sporcuların, aktivistlerin ve kamuoyunun kurumlar üzerindeki baskısını sürdürmesinin zorunluluğunun altını çizdi.

Forumda ana oturumların yanı sıra iki gün boyunca sekiz oturum hâlinde düzenlenen *Decolonial Voice* söyleşi serisi, dekolonizasyon tartışmasını müzikten psikiyatriye, hukuktan dijital altyapılara, tarih yazımından enerji politikasına kadar farklı disiplin ve deneyim alanlarında işledi. Sanat ve ruh sağlığı ekseninde müzik endüstrisinin hegemonik yapısı ve psikiyatrinin evrensellik iddiası ele alındı. Yusuf İslam müzik endüstrisinin kontrol mekanizmalarını kendi deneyimi üzerinden aktarırken Kemal Sayar, *"Batı psikiyatrisinin evrensellik iddiası başlı başına bir epistemik şiddet biçimidir."* diyerek terapinin de dekolonize edilmesi gerektiğini vurguladı. Söyleşilerde, bilgi üretimi ve akademi tartışmalarında sömürgeci hiyerarşinin günümüzdeki biçimleri irdelendi. Şener Aktürk, *"Batılı akademisyenler her konuyu çalışıp otorite olabiliyor, Batılı olmayanlar ise ağırlıklı olarak kendi toplumlarını çalışıyor; bu sömürgeci bir hiyerarşidir."* dedi. Çevirinin tarafsız değil siyasi bir eylem olduğu, Küresel Kuzey'den gelen eserlerin anında yayılırken Küresel Güney'den gelenlerin raflarda beklediğine dikkat çekildi. Siyahi Amerikalı Müslüman topluluklarının sömürgeci dünya düzenine direnişi ve kurumsal dönüşüm yoluyla dekolonizasyonun nasıl mümkün hâle gelebileceği de tartışma başlıkları arasında yer aldı. Hukuk ve siyaset bağlamında uluslararası hukukun sömürge mirası ve sağcı medyanın dekolonizasyon söylemini meşruiyetsizleştirilmesi ele alındı. Siba N'Zatioula Grovogui mevcut uluslararası düzenin krizini yeni dayanışma ve birlikte yaşam biçimleri hayal etme fırsatı olarak

yeniden çerçeveledi. Ekonomi ve kalkınma odağında bilginin de ham madde gibi çıkarılıp başka yerlerde işlenip evrensel gerçek olarak geri döndürüldüğü, kalkınmanın güç değil insani gelişim merkezinde yeniden tanımlanması gerektiği değerlendirildi. Washington Uzlaşısı'nın sömürgeci bağimsızlaşan ülkelere dayatılan bir ekonomi politikası aracına dönüştüğü ve modern denge ekonomisinin bir kurgu olduğu vurgulandı. Dijital dünya ve ekoloji bağlamında, veri sömürgeciliğinin tarihsel sömürgeciliği farklı bir alanda sürdürdüğü, işlevin ise aynı kaldığı ele alındı. Fırat Oruç, bir coğrafyadaki sömürünün her yerde yankı bulduğunu ve enerji alanındaki adaletin sınırları aşan etik bir sorumluluk gerektirdiğini vurguladı. Batı Afrika'da sağlık sistemlerinin dış bağımlılığı ve sağlığın jeopolitik bir kavram olduğu da bu tartışmanın gündemine girdi. İslami düşünce ve tarih bağlamında ise gerçek dekolonizasyonun benliğin ahlaki özgürleşmesini gerektirdiği savunuldu. İbn Haldun'un Mukaddime'si dekolonyal bir dil bilgisi olarak yeniden yorumlandı; Afro-Asya entelektüellerinin epistemik özerkliği, İslami tarih yazımı metodolojisi ve İslam

hukukunun dekolonizasyonu tartışıldı. Türkiye'nin modernleşme sürecinin hangi kimlikleri ve entelektüel yönelimleri meşru saydığı sorusu da bu çerçevede ele alındı.

Her iki günde akademik bildiri sunumlarının yapıldığı oturumlarda ise, uluslararası çağrı süreci ile 40 farklı ülkeden yapılan başvurular sonucunda seçilen 75 araştırmacı ve akademisyen sunumlarını gerçekleştirdi. Eğitim ve pedagoji, ekonomi-politik, ekoloji ve yerli bilgi, dekolonyal estetik, feminist epistemoloji, İslami düşünce, hukuk ve siyaset teorisi, sömürge arşivleri ve tarih yazımı, dijital kültürler ve algoritmik hegemonya ile metodoloji ve araştırma etiği başta olmak üzere pek çok temada çalışmalar paylaşıldı. Akademik bilgi üretiminin dönüşümü, Küresel Güney'den alternatif epistemolojiler, üniversitenin sınır rejimi olarak işleyişi ve bilgi aktarımının yeniden düşünülmesi de oturumlarda ele alınan başlıklar arasında yer aldı.

Forumun kapanış oturumu bilim kurulu üyeleri İpek Coşkun Armağan, Anne Norton, Walter Mignolo, Joseph Massad, Syed Farid Alatas ve Siba N'Zatioula Grovogui'nin katılımıyla gerçekleşti. Selçuk Aydın

tarafından yapılan kapanış konuşması, iki günlük forumun ele aldığı epistemik bağımlılık, kolonyalitenin sürekliliği, dijital sömürgecilik, yerleşimci sömürgeciliğin en canlı örneği olarak Filistin ve forumun ortaya koyduğu İstanbul Perspektifi'ni analitik bir çerçeve içinde sundu. *“Sömürge rejimleri büyük ölçüde sona ermiş olsa da ırksal, dilsel, kültürel ve epistemik tahakkümün (kolonyalite) günümüz küresel yapılarının merkezinde kalmaya devam ettiği”* vurgulandı. Kaynak sömürüsü ve toprak işgalinin yerini kültürel tektipleşme ve sistematik ekonomik bağımlılığın aldığı, zihinsel ve psikolojik tahakkümün ise hiç eskimeyen bir araç olarak yeni biçimler kazandığına dikkat çekildi. *“Kolonyalitenin dijital alanda da varlık gösterdiği, insan dikkatini, belleğini, hayal gücünü ve arzularını yönlendiren yapay zekâ ve algoritmik mekanizmalar aracılığıyla*

tahakkümün yeni biçimlerinin üretildiği” ifade edildi. Forumun, dekolonizasyonu, Batı'nın “efendilik kompleksi”nden, “sıfır noktasının kibri”nden ve üstünlük yanılsamasından arınmasını gerektiren karşılıklı bir insanlaşma süreci olarak önerdiği belirtildi. Konuşmada, forumun ve İstanbul Perspektifi'nin amacının yeni bir karşı merkez kurmak değil, merkez fikrini çoğullaştırmak olduğu güçlü bir dille ortaya kondu. Son olarak forumun tek bir etkinlik olmaktan öte, yaşayan ve dinamik bir entelektüel platform olarak ortaya çıktığı, ev sahibi ve partner kurumlar arasında kurulan “kalıcı akademik üretim, alternatif düşünce çerçeveleri geliştirme ve sömürgeciliğin yeni biçimlerine koordineli yanıtlar üretme” gibi bir konsensüsün başlangıcı olduğu ifade edildi.

WORLD DECOLONIZATION FORUM

WDF Kapsamında “İnsanlığın Yüğü: Dekolonizasyonun Bugünü” Sergisi Düzenlendi

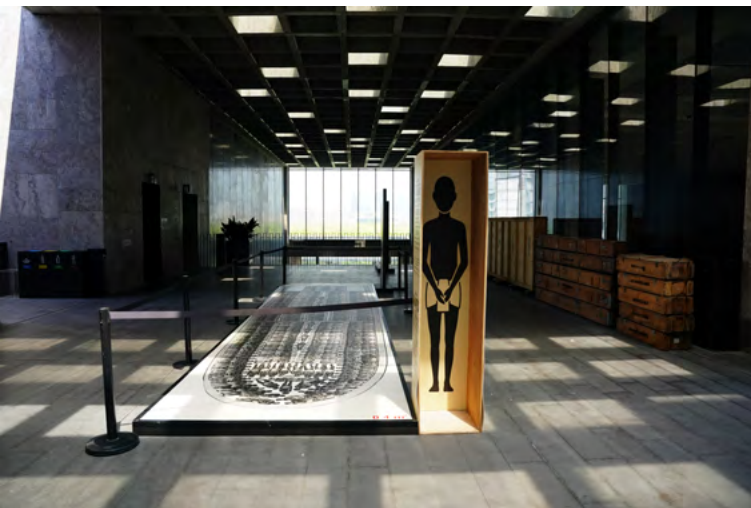
World Decolonization Forum'un ilk yan etkinliği Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisinde 9 Mayıs Cumartesi günü başlayan **“İnsanlığın Yüğü: Dekolonizasyonun Bugünü”** Sergisi oldu. Sömürgeciliğin geçmişten günümüze uzanan karmaşık katmanlarını sarsıcı bir deneyimle gün yüzüne çıkarmayı hedefleyen sergi, “Yağma” ve “Sömürü Mekaniği” başlıkları altında kültürel varlıkların yerinden edilmesinden emek, kaynak ve bilginin sistematik sömürüsüne uzanan bir hattı görünür kıldı.

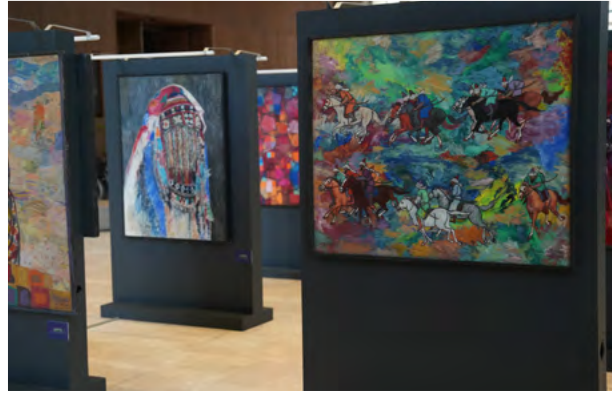
Sergide açılış konuşmasını Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan yaptı. Armağan, konuşmasında sömürgeciliğin salt bir tarih meselesi olmadığını, bugün kur savaşlarından algoritmalara, yapay zekâdan kültürel yabancılaşılmaya kadar pek çok alanda

varlığını sürdürdüğünü vurguladı; hafızayı diri tutmanın ve bu gerçeğe yüzleşmenin insanlık için zorunlu bir adım olduğunu ifade etti. Armağan, *“İnsanlık tarihinin en büyük felaketi olan ve 500 yıl süren sömürgeciliğin bittiğini ya da bizi etkilemediğini düşünmek bizi çok sığ sulara bırakır. Bununla yüzleşmek ve harekete geçmek ise insanlığın asıl yükünden kurtulması için çok önemli bir adım olacaktır.”* dedi.

Serginin küratörü Hasan Mert Kaya ise konuşmasında serginin bir sunum değil, bir sorgulama alanı olarak tasarlandığını vurguladı; sergiyi hazırlama sürecinde kendilerine sürekli şu soruları sorduklarını belirtti: “Kim anlattı? Kim susturuldu? Kim kazandı? Kim ödedi? Ve şimdi ne onarılmalı?” Sergideki her nesnenin, her boşluğun, her replika ve kırmızı çizginin bu soruların etrafında şekillendiğini anlatan Kaya, ahşap sandıkların taşınan eserlerin ötesinde taşınan hafızaları temsil ettiğini, dikenli tellerin, borç şırıngalarının ve petrol varillerinin tek bir gerçeği hatırlattığını

vurguladı: “Sömürünün araçları değişse de mekanizması çoğu zaman aynı kalıyor.”

Serginin başlangıç noktasını, sömürgeciliğin bedensel boyutunu doğrudan deneyime açan, Galataport meydanında yere yerleştirilen gerçek ölçekli Köle Gemisi (Brookes) kesit planı oluşturdu. Serginin kapalı mekân ayağı AKM’de ise duvarlar British Museum’dan Bergama kazı günlüklerine uzanan alıntılarla döşendi. Bu alıntılar yağmayı meşrulaştırmak için üretilen söylemi belgeleyen bir envanter işlevi gördü. Bunu izleyen bölümde, arkeolojinin salt bilimsel bir uğraş olmadığı, “istihbarat” ve “keşif” retoriğiyle nasıl bir mülkiyet aracına dönüştürüldüğü Elgin Mermerleri, Rosetta Taşı ve Eyüp Çinileri örnekleri üzerinden ele alındı.

Serginin orta noktasında, Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü öğrencilerinin

ürettiği modern çini eserleri yer aldı. Yağma anlatısının içinde açılan bu bölüm, üretimin ve zanaatın sürekliliğine dikkat çekti. Devamında ziyaretçiler dev çarkların arasından geçerek sömürgeciliğin ekonomik, siyasi ve dijital işleyişini inceleyen bir alana girdi. Kongo’daki kauçuk zulmünden günümüz kobalt madenlerine, darbe kronolojilerinden yapay zekâ üzerinden yürütülen dijital manipülasyona kadar sömürünün dönüşen biçimleri bu bölümde bir arada sunuldu. Serginin duysal katmanında ise Hindistan’ın ud ve tarçın kokularından Latin Amerika’nın şeker kamışına kadar sömürülen coğrafyaların kokuları arka planda yankılanan fabrika sesleriyle buluştu.

Sergi, 9-17 Mayıs tarihleri arasında AKM’de ziyaretçilerini ağırladı.

Sömürgecilik, Direniş ve Kolektif Bellek İzinde “Dekolonize Film Günleri” İzleyiciyle Buluştu

World Decolonization Forum 2026'nın yan etkinlikleri kapsamında, 13-14 Mayıs 2026 tarihlerinde İstanbul Atlas Sineması'nda Dekolonize Film Günleri gerçekleştirildi. Dokuz filmin ücretsiz olarak gösterime sunulacağı iki günlük program, sinema tarihinde iz bırakmış yapıtları seyirciyle buluşturdu.

Dekolonize Film Günleri; Kıbrıs'ın bölünmüş hafızasından Avustralya'daki “Çalınan Nesil” trajedisine, 18. yüzyıl Güney Amerika'sındaki yerli direnişinden Myanmar'da Rohingya halkına yönelik işlenen soykırıma kadar sömürge tarihini, kültürel hafızanın yok

edilmesini, yerinden edilme ve direnişi sinema aracılığıyla görünür kıldı. Tarihsel hafıza ile toplumsal adalet arasındaki ilişkiyi farklı dönemler ve coğrafyalar üzerinden işleyen seçki, sömürge düzeninin bireyler ve toplumlar üzerinde bıraktığı siyasal, kültürel ve insani etkileri beyaz perdeye taşıdı. Seçki, geniş bir coğrafya ve farklı dönemlerden geçmiş sömürge pratikleri ile günümüzdeki ekonomik, kültürel ve dijital alanlarda süren benzer güç dinamikleri arasında eleştirel bir bağ kurdu.

Program, 13 Mayıs'ta, Derviş Zaim'in Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü içinde bir toplumun hafıza, kimlik ve iyileşme arayışını sürrealist bir anlatıyla işlediği *Çamur* (2003) filmiyle başladı. Gösterim, Avustralya tarihinin en ağır sömürge politikalarından birini, Aborjin çocukların ailelerinden koparılarak asimile edilmelerini anlatan Phillip Noyce'un 2002 yapımı *Çit* (*Rabbit Proof Fence*) filmiyle devam etti. Programın bir sonraki filmi, İran sinemasının en önemli yönetmenlerinden Majid Majidi'nin, çocuk emeği, yoksulluk ve toplumsal eşitsizlik meselelerini Tahran'ın

kenar mahallelerinde hayatta kalmaya çalışan dört çocuğun hikâyesi üzerinden işlediği *Güneşin Çocukları* (Khorshid, 2020) oldu. Günün kapanış filmi olan 1980 yapımı Mustafa Akkad imzalı kült filmi *Çöl Aslanı* (Lion of the Desert) ise Libya'nın İtalyan

Fransız ordusu saflarında savaşan Senegalli birliklerin terhis kampındaki bekleyişlerini ve sömürge idaresi ile askerler arasındaki gerilimin yol açtığı hak ihlallerini mercek altına aldı. Programın kapanışında Rohingya dilinde ilk uzun metrajlı film

sömürgeciliğine karşı verdiği bağımsızlık mücadelesini, bu direnişin simgesi hâline gelen Ömer Muhtar'ın gözünden anlattı.

Dekolonize Film Günleri'nin ikinci günü, Semih Kaplanoğlu imzalı *Buğday* (2017) filmi ile başladı. Film, modern dünyanın teknoloji, bilgi ve doğa üzerindeki tahakküm ilişkilerini distopik bir atmosfer içinde sorgulamaya açtı. Ardından, Afrika filminin babası olarak anılan Senegalli film yönetmeni Ousmane Sembène'in kendi yazdığı kısa öykülerden birine dayanan, Sahraaltı Afrika sinemasının ilk uzun metrajlı eseri *Kara Kız'ın* (La Noire de..., 1966) gösterimi yapıldı; film sömürgecilik sonrası dönemde devam eden kültürel tahribatı ve kimlik arayışını işledi. *Son Mohikan* (The Last of the Mohicans, 1992) ise Kuzey Amerika'da Fransız ve İngilizler arasında cereyan eden sömürge savaşlarının yerli halklar üzerindeki yıkıcı etkilerine ve kültürel hafıza kaybına odaklandı. Seçkinin devamında yine Sembène'in *Thiaroye Katliamı* (Camp de Thiaroye) filmi yer aldı. 1988 yapımı film, izleyiciyi İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürge düzenine götürerek

olma özelliğini taşıyan, Japonya, Fransa, Malezya ve Almanya ortak yapımı *Kayıp Dünya'nın* (Harà Watan) gösterimi yapıldı. 2025 yapımı film, Myanmar'daki Rohingya Müslümanlarının maruz kaldığı savaş, yıkım ve yurtsuzlaşma deneyimlerini, dağılmış ailelerine kavuşmak umuduyla Bangladeş'teki bir mülteci kampından Malezya'ya uzanan tehlikelerle dolu yolculuğa çıkan iki çocuğun hikâyesini merkeze alarak işledi.

“Süper Kahraman Filmleri Bile Dünyayı Kurtaran Batı İmajı Çiziyor”

Dekolonize Film Günleri açılışı kapsamında 13 Mayıs'ta “Ekranı Dekolonize Etmek” başlıklı özel bir panel düzenlendi. Panelde yönetmen Majid Majidi, yapımcı Mehmet Bozdağ ve panelin moderatörlüğünü üstlenen yönetmen Faysal Soysal, sinemanın toplumsal hafızayla kurduğu ilişkiyi, kültürel temsil meselesini ve

sömürgeci bakışın anlatı dili üzerindeki etkilerini ele aldı. Batı merkezli anlatıların Doğu toplumlarını çoğu zaman “egzotik”, “çatışmalı” ya da “mağdur” imgeler üzerinden temsil ettiği vurgulanırken, buna karşı “içeriden” kurulan bir sinema dilinin önemi öne çıktı.

Konuşmalarda, yerel hikâyelerin evrensel bir vicdan diliyle nasıl buluşabileceği, kültürel hafızanın sinema aracılığıyla nasıl korunabileceği ve küresel dijital platformların giderek birbirine benzeyen anlatı kalıplarına karşı özgün hikâye üretmenin imkânları tartışıldı. Majid Majidi’nin filmlerinde öne çıkan çocuk bakışı ve umut duygusunun, “mağduriyet estetiğine” karşı güçlü bir anlatı biçimi sunduğu ifade edilirken; Mehmet Bozdağ ise farklı coğrafyalarda ilgi gören yapımların, kendi kültürel köklerinden kopmadan evrensel bir karşılık bulabileceğine dikkat çekti.

Birleşmiş Milletler’de sürekli terörizm, insan hakları ve demokrasi kavramlarının dile getirildiğini belirten Majidi, Batı’nın bu hakları diğer halklar için uygulamadığını ve bu kavramların adeta rehin alındığını belirtti. Bu kavramların sinema alanındaki yansımaları şu sözlerle örneklendirdi: *“Kültür alanında Hollywood’un yaptığı filmlere bakın; bu yapımlar çoğu zaman Batı’nın kendi politikalarını meşrulaştıran anlatılar üretir. Her zaman ‘Batı kurtarıcıdır’ fikri işlenir. Süper kahraman filmleri bile insanlığı kurtaran bir Batı imajı çizer.”* Bu nedenle çocuklara tarihimizi ve kimliğimizi öğretmemiz gerektiğini vurgulayan Majidi, *“Bugün bize bombalarla ya da füzelerle değil, kültürümüzü, değerlerimizi ve hafızamızı unutturarak geliyorlar. Ben de yaptığım filmlerde kendi kültürümüzü ve insani değerlerimizi anlatmaya, insanı özünden ele almaya çalıştım.”* dedi.

Panelin moderatörü Faysal Soysal bu durumu *“Televizyon hafıza yaratmaz. Televizyonda görüp geçtiğiniz şeyleri unutursunuz. Ama sinema hafıza ve kimlik yaratır. Bugün birilerine veya bir şeylere ilişkin sahip olduğumuz olumlu ya da olumsuz imajların arkasında, doğrudan ya da dolaylı olarak sinemanın büyük etkisi vardır.”* sözleriyle değerlendirdi.

Sinemanın yalnızca hikâye anlatmadığını, hafıza kurduğunu ve kimlik inşa ettiğini belirten Faysal, bu yüzden sömürgeleştirilmiş zihinlerin arkasında da çoğu zaman sinema gibi kültürel üretim araçları olduğunu belirtti.

Panelde ayrıca, günümüz seyircisinin hız ve tüketim odaklı dijital içerik düzenine rağmen hafıza, vicdan ve insan onuru etrafında şekillenen derinlikli hikâyelere hâlâ ihtiyaç duyduğu vurgulandı. Bu derinlikli hikâyelerin tarihten beslenmesi gerektiğini belirten Mehmet Bozdağ, *“Tarihe hâkim olan, tarih şuurunu yok ederek sömürgeciliğini sürdürüyor. Dünyayı ve gündelik hayatı kendi kimliğimiz çerçevesinde, kendi ruhumuzla yeniden tasarlamak mecburiyetindeyiz.”* dedi. Bozdağ, kendi hikâyemize inanarak üretilen hikâyelerin dünyanın her yerinde karşılık bulunduğunu ekledi. *“Eğer o ‘temiz hikâyeleri’ anlatmazsak, aslında kendimizi de kaybediyoruz. Bu mesele 5.000 kişinin ya da 80 milyonun değil, doğrudan hepimizin meselesi.”* diyerek bu hikâyelerin farklı toplumların temsili için önemli bir rol oynadığına vurgu yaptı.

Panelde katılımcılar, sinemanın estetik bir üretim alanı olmakla sınırlı kalmadığına, kültürel hafızayı koruyan ve sömürgeci anlatılara karşı alternatif bir düşünme biçimi geliştiren güçlü bir ifade alanı olduğuna dikkat çekti.

Okul Gelişim Programı

Enstitü Sosyal, eğitim alanında ortaya koyduğu her çalışmada öncelikle Türkiye’de ve dünyada çocukların “daha iyi öğrenme”sini sağlayacak eğitim ikliminin oluşturulmasını hedeflemektedir. Okul Gelişim Programı, bu iklimin oluşturulması için tasarlanmış somut bir girişim ve etkisi ortaya düzenli aralıklarla konacak bir müdahale programıdır. Programın hedefi, dönüşen yaşam koşulları ve öğrenme yoksulluğu gibi güncel zorluklar karşısında okulu, tüm paydaşlarıyla birlikte güçlenen öğrenme merkezli bir ekosisteme dönüştürmektir. Program; okul yöneticilerini idari rollerin ötesinde birer “öğrenme lideri”, öğretmenleri ise uygulayıcı olmanın yanında, “süreç yönlendiricisi” ve “toplumsal değer üreten aktörler” olarak da yeniden konumlandırmayı hedefler. Tam öğrenme modeli çerçevesinde öğrenci, öğretmen ve yönetici gruplarına yönelik tasarlanan bütüncül eğitim müdahaleleriyle, okul iklimini geliştirmek, akademik eksiklikleri gidermek ve eğitimde niteliği sürdürülebilir kılmak temel önceliğimizdir. Bu çerçevede “kolaylaştırıcı matematik uygulamaları”, “söz varlığı ve dil gelişimi”, “sosyal duygusal gelişim” ve “manevi gelişim” programın başlıca modüllerini teşkil etmektedir.

Enstitü Sosyal, Türkiye'nin İlk Kapsamlı Çocuk Dili Dijital Platformunu Kamuoyuna Sundu

Enstitü Sosyal, Okul Gelişim Programı kapsamında Kasım 2024'ten bu yana yürütülen İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Projesi'nin çıktısı olan "İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Dijital Platformu"nu 20 Nisan'da kamuoyuna tanıttı. Programda, projenin tüm çıktılarını içeren platformun, araştırmacılar, eğitimciler, yayıncılar ve çocuk içeriği geliştiricileri başta olmak üzere tüm ilgili kullanıcıların erişimine açıldığı duyuruldu.

Dijital Çağın Yeni Kelimeleri: YouTuber, Ekran Görüntüsü, Online

İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Projesi'nde 6-10 yaş aralığındaki çocukların günlük yaşamda, okulda ve dijital dünyada temas ettikleri kelime dünyası sistematik biçimde incelendi. Saha çalışması olarak, Türkiye genelinde 19 ilkokulda yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütüldü. Bununla birlikte son 20 yıl içinde yayımlanan çocuk kitapları, MEB ders kitabı ve çocuk dergisi; çizgi filmler, TRT Çocuk ve YouTube içerikleri dâhil olmak üzere 2.107 dijital içerikten elde veriler derlendi. Proje için özel olarak geliştirilen doğal dil işleme (*natural language processing, NLP*) modelleri

aracılığıyla 11 milyon civarında sözcük adayı işlendi. Analiz sonucunda 15.000 kadar tekil sözcük ve deyim tespit edildi ve bunlar 185 kavram alanına ayrılarak çocukların dil ve düşünce dünyasına dair kapsamlı bir sözcük havuzu oluşturuldu. Proje, Doç. Dr. Mehmet Gürlek, Öğr. Üyesi Dr. Ümit Atlamaz ve Öğr. Gör. Dr. Özlem Turan tarafından yürütüldü. Ekte ayrıca Arş. Gör. Yasin Taşdemir, Oğuz Özgür Uğur, Özkan Yavuz ve Feyza Budan yer aldı.

Analizler, sözcüklerin kullanım sıklıklarının belirlenmesini, sözcük türlerinin sınıflandırılmasını ve sözcük çeşitliliğinin ortaya konmasını sağladı. Çocukların sözcük dağarcığında en sık kullanılan sözcükler arasında görmek, zaman ve çıkmak yer alırken, uluslararası sözcükler listesinde elektrik, makine ve internet öne çıktı. Dijital çağın getirdiği YouTuber, ekran görüntüsü ve online gibi yeni sözcüklerin ise çocukların diline yerleştiği tespit edildi. Türk kültürüne özgü sözcükler arasında efe (774), börek (605) ve lahmacun (520) yüksek kullanım sıklığıyla dikkat çekti. Öte yandan ati (4), mahluk (5) ve muallim (8) gibi arkaik sözcükler ise derlemde düşük sıklıkla karşılaşılan öğeler arasında yer aldı.

Söz Varlığı Yetersiz Kaldığında Çocuk Kendini Fiziksel Davranışlar ya da Şiddetle İfade Ediyor

Program, moderatörlüğünü Enstitü Sosyal araştırmacısı ve Marmara Üni. Öğr. Gör. Dr. Özlem Turan'ın yürüttüğü "İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı: Veriden Yorum" başlıklı bir panel ve ardından projenin dijital ayağını oluşturan dijital platformun tanıtımıyla devam etti. Panelde, çocukların dil edinim süreçleri ile sosyopsikolojik gelişimleri arasındaki bağlantı, somut istatistikler ve müfredat analizleri ekseninde değerlendirildi.

İstanbul Üni. Öğr. Üyesi Dilbilimci Doç. Dr. Mehmet Gürlek, dilin zenginliğini ve çocukların bilişsel evrenini deşifre etmek için soyut tahminlerin yerini veri temelli metodolojilere bırakması gerektiğini savundu. Ders kitaplarından çocukların özgün dil çıktılarına kadar geniş bir yelpazede dilin mevcut fotoğrafının çekilmesinin hayati önemine değinen Gürlek, söz varlığının salt bir kelime sayımı olarak görülmesine karşı çıktı. Gürlek'e göre söz varlığı, çocuğun içsel dünyasını yönetebildiği ve "üzüntü" ile "hayal kırıklığı" gibi nüanslı duyguları ayırt ederek ifade edebildiği ölçüde işlevsellik kazanıyor. Gürlek, "Söz varlığı yetersiz kaldığında çocuk kendini çoğu zaman fiziksel davranışlar ya da şiddet aracılığıyla

ifade etmek durumunda kalıyor. Öte yandan güçlü bir söz varlığı, empatiyi besliyor, sosyal ilişkileri kolaylaştırıyor ve cemiyet hayatına katılımı mümkün kılıyor." sözleriyle zengin bir dil kapasitesinin empati kanallarını açarak bireyin toplumsal yapıya sağlıklı entegrasyonunu sağladığının altını çizdi.

Boğaziçi Üni. Öğr. Üyesi, Dilbilimci Dr. Ümit Atlamaz, projenin teknik çıktılarını paylaşarak eğitim materyallerindeki leksikal (sözcüksel) çeşitliliğe dair çarpıcı bir tablo çizdi. Mevcut müfredat kitaplarında sözcük çeşitliliğinin %52 bandında sıkıştığını saptayan Atlamaz, buna karşın çocuk edebiyatı eserlerinin çok daha nitelikli ve zengin bir veri sunduğunu şu sözlerle belirtti: "Çocuklar konuşurken çok daha geniş bir sözcük çeşitliliğine başvuruyorlar. Ders kitaplarının yapısı gereği öğretici ve yineleyici bir nitelik taşıması kaçınılmaz; bu da çeşitliliği doğal olarak sınırılıyor. Dolayısıyla ders kitaplarımız ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, onları farklı materyallerle beslememiz gerekiyor." İncelenen tematik dağılımda sağlıklı beslenme ve zekâ gibi alanlarda yoğunlaşma gözlemlenirken geri dönüşüm, iş dünyası ve genel kurallar gibi temalarda ciddi boşluklar yaşandığı tespit edildi. Araştırmanın en sarsıcı bulgusu ise, çocukların dil evreninde ve onlara sunulan edebiyatta şiddet izleğinin yaklaşık 20 bin kez tekrarlanması oldu. Silah ve öldürmek gibi kavramların merkezde yer almasının kapsamlı ve yeni akademik çalışmalara kapı aralaması gerektiğini belirten Atlamaz, eğitim materyallerinin bu veriler ışığında yeniden revize edilmesi çağrısında bulundu.

İlkokul ve Ortaokul Matematik Terimleri Kılavuzu Kamuoyuna Tanıtıldı

Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı kapsamında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı iş birliğiyle hazırladığı, matematik eğitimi alanında önemli bir adım niteliği taşıyan *İlkokul ve Ortaokul Matematik Terimleri Kılavuzu*'nu 13 Nisan'da düzenlenen program ile kamuoyuna tanıttı.

Kılavuz, ana sınıfından ortaokul sonuna kadar matematik öğretiminde kullanılan kavram, terim, sembol ve gösterimlerin yaşa uygun ve tutarlı biçimde ele alınmasını amaçlıyor ve ulusal ölçekte ortak bir matematik dili oluşturma hedefini taşıyor. Kılavuz, öğretmenler, ders kitabı yazarları ve program geliştirme uzmanları başta olmak üzere tüm paydaşlar için başvuru kaynağı niteliği taşıyor.

Tanıtım programında açılış konuşmalarını Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Cihad Demirli yaptı. Armağan, Enstitü Sosyalın, Okul Gelişim Programı kapsamında öğretmen eğitimlerinden ders materyallerine, standart çalışmalarından ölçme-değerlendirmeye uzanan temel alanlarda yoğun çalışma yürüttüğünü, bu çalışmaların okul öncesinden başlatılmasının temelin sağlam atılması açısından önemsendiğini ifade etti. Armağan, “*Matematik, bizim için özellikle kritik bir alan. Matematik kaygısının en yüksek yaşandığı ülkeler arasında yer aldığımızı biliyoruz. Bu nedenle içeriklerimizde kullanılan terimler ve kavramlar konusunda bir standardın olması zorunlu hâle geldi. Matematik standartları çalışmalarımız sırasında terminolojideki tutarsızlıkları tespit ettik ve bulgularımızı Bakanlık ile paylaştık. Gelen yanıt son derece yapıcıydı: ‘Gelin, bunu birlikte düzenleyelim.’ Bu hızlı refleksin bir sonucu olarak bu iş birliği ortaya çıktı.*” MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Cihad Demirli ise “*Zihin ve fikir inşasının temeli olan kavramlara ciddiyetle yaklaşarak, terminolojideki tutarlılığı eğitim*

sistemimizin merkezine yerleştiriyoruz. Bu çalışmanın da, ders kitaplarından dijital içerik üreticilerine kadar geniş bir yelpazede temel bir rehber olmasını hedefliyoruz.” dedi. Demirli, Bakanlık olarak tematik ve alan odaklı standartları belirleyen *İlkokul ve Ortaokul Matematik Terimleri Kılavuzu* gibi çalışmaların eğitimde terminolojik birliği sağlayarak niteliksel sıçrama yaratacağına inandığını ifade etti.

Açılış konuşmalarının ardından *İlkokul ve Ortaokul Matematik Terimleri Kılavuzu*’nun nasıl bir ihtiyacı karşıladığını ele alan “Matematik Öğretiminde Dilin Kritik Rolü” başlıklı bir panel gerçekleştirildi. Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı Direktörü Ayşenur Arica’nın moderasyonluğunu üstlendiği panelde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Millî Eğitim Uzmanı Dr. Emine Şimşek, YTÜ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi Doç. Dr. Zeynep Yıldız, İstanbul Üni. Dilbilimi Bölümü Öğr. Üyesi Doç. Dr. Mehmet Gürlek ve Haliç Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Rahmet Savaş konuşmacı olarak hazır bulundu.

Terimlerin Bir Söz Varlığı İçindeki Yeri Nedir?

Mehmet Gürlek, “Terimlerin bir söz varlığı içindeki yeri nedir? Terim nedir? Günlük dilden hangi yönleriyle ayrılır?” soruları etrafında dil, anlam ve matematiksel düşünce arasındaki ilişkiyi değerlendirdi. Gürlek, “*Matematiksel terimlerin ana dilin söz varlığıyla uyumlu seçilmesi, öğrencinin zihninde kavramsal bir kolaylık sağlayarak öğrenme sürecini hızlandırır. Kendi dilimizden köklenen sözcükler kullanmak, matematiği sadece bir işlem yığını olmaktan çıkarıp anlamlandırılabilir bir bilgi malzemesine dönüştürür.*” diyerek, bu yaklaşımın, karmaşık görünen kavramların yerli yerine oturmasını sağlayarak Türkçenin bilim dili olarak gücünü pekiştireceğini ifade etti.

Rahmet Savaş, matematik terminolojisinin alandaki görünümünü değerlendirerek kendi içindeki terim tutarsızlıklarına dikkat çekti. “*Matematik öğrenme süreçlerinde herkesin aynı kavramsal zeminde buluşması, sadece akademik*

bir başarı değil, bir ‘matematik inşası’ meselesidir.” diyen Savaş, “Bu çalışma ile oluşturduğumuz ortak dil, öğrencilerimizin öğrenme süreçlerindeki zorlukları aşmalarını sağlayarak onlara daha berrak bir düşünme alanı sunmaktadır. Standartlaşma sayesinde elde ettiğimiz bu bütünlük, eğitimde verimliliği artıracak ve öğrencilerimizi ileri düzey yetkinliklere çok daha hazır hâle getirecektir.” sözleriyle kılavuzun önemine dikkat çekti.

Emine Şimşek, dilin standartlaşmasının program okuryazarlığına etkisini değerlendirerek “Ölçme-değerlendirme süreçlerinde geçerliliği sağlamak için hem soruların hem de değerlendirme kriterlerinin ortak bir terminolojiye dayanması zorunludur. Açık uçlu sorulardan kaynaklı yorum farklarını en aza indiren bu standartlaşma süreci, eğitimde fırsat eşitliğini ve akademik güvenilirliği güçlendirmektedir. Bilimsel içeriklerle zenginleştirilen bu yeni çerçeve, eğitim sistemimizin ölçme kalitesini küresel standartlara taşımayı hedeflemektedir.” dedi.

Dile Duyarlı Matematik Öğretimi

Zeynep Yıldız, “Dile duyarlı matematik öğretimi ne anlama gelir?” sorusu etrafında öğretmenlerin matematiksel terminoloji yetkinliğinin nasıl tanımlanacağını ve nasıl desteklenebileceğini değerlendirdi. “Matematiksel kavramların doğru anlamlandırılması, ölçme-değerlendirme süreçlerinden sınıf içi uygulamalara kadar eğitimin her kademesinde başarının anahtarıdır. Tahmin etme ve yuvarlama gibi günlük hayatla iç içe olan becerilerin

akademik bir standartla sunulması, öğrencilerimizin zihnindeki matematiksel mantığın daha sağlıklı inşa edilmesine yardımcı olacaktır. Amacımız, eğitimciler ve öğrenciler için bu kavramları şeffaf ve anlaşılır kılarak matematik okuryazarlığını kalıcı hâle getirmektir.”

Matematik öğretiminde dilin kritik rolünün tartışıldığı panelde, terimlerin söz varlığı içindeki yeri, terminolojide standartlaşma ihtiyacı ve program okuryazarlığına etkileri incelendi. Dile duyarlı matematik öğretimi ve ölçme-değerlendirme süreçlerinin de değerlendirildiği bu çalışmanın, öğretmenler ve program geliştirme uzmanları başta olmak üzere tüm paydaşlar için temel bir rehber olması hedefleniyor.

“Manevi Gelişim Programı” Kamuoyuyla Paylaşıldı

Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı kapsamında ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal gelişim alanlarının güzel ahlak rehberliğinde dengeli bir biçimde desteklenmesi amacıyla hayata geçirdiği Manevi Gelişim Programı'nı tanıtım etkinliğiyle kamuoyuna duyurdu.

Program üç yıllık bir geliştirme sürecinin ardından tamamlandı. Program çerçevesinde, ilkokul çağından başlayarak ulusal müfredatla uyumlu, inanç ve ahlak gelişimini destekleyen nitelikli ders materyalleri (öğrenci etkinlik kitapları ve öğretmen kılavuzu) üretildi. Eğitim içeriği, ilkokulda ilk üç seviyede hayat bilgisi, son seviyede ise fen bilimleri, sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin amaç ve kazanımlarına uygun olarak hazırlandı. Program içeriği, “İnsanı Oluşturan Ahenk”, “Hayatı Oluşturan Ahenk”, “Ahlak Gelişimini Destekleyen Kavramlar” ve “İnanç Gelişimini Destekleyen Kavramlar” şeklinde dört ana tema altında başlıklandırıldı.

27 Nisan'da düzenlenen tanıtım etkinliği, Palet Okulları Çocuk Korosu'nun ezgi dinletisi ile başladı. Dinletinin ardından

etkinlik, Bütüncül Eğitimde Manevi Gelişimin Rolü Paneli ile devam etti. Öğretmen Ahmed Şentürk'ün moderasyonunu üstlendiği panelde Manevi Gelişim Programı'nın yürütücü ekibi eğitim araştırmacıları Ayşe Hilal Akın ve Sümeyra Uzun konuşmacı olarak yer aldı. Panelde, manevi gelişimin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimle ilişkisi, okul müfredatında manevi gelişime yer açmanın imkânları ve manevi gelişimi destekleyen öğrenme ortamları ve yöntemler ele alındı.

Moderatör Ahmed Şentürk, eğitimin çocukluk için yön verme ve kimlik inşası süreci olduğuna dikkat çekerek manevi gelişimin bu süreç içerisindeki önemini vurguladı. Şentürk, “*Manevi Gelişim Programı ile önceliğimiz, öğrencilerin zihnindeki bilgilerle kalbindeki duyguları dengeli bir şekilde büyütebilmek. Dersleri birbirinden ayırmak yerine aralarında bağlar kurarak öğrenmeyi kalıcı hâle getiriyor; çocukların hem kendileriyle hem de çevreleriyle olan bağlarını güzel ahlak pusulasıyla şekillendirmelerini hedefliyoruz.*” diyerek manevi gelişimin eğitimin diğer alanları ile bütüncül olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etti.

Ayşe Hilal Akın ise programın ortaya çıkış sürecini paylaştı ve üç yıllık geliştirme sürecinde ulusal müfredatın, Türkiye'deki cari uygulamaların, dünyadaki dinî gelişim teorilerinin, okul öncesi eğitimde ve ilkokuldaki din eğitimi yaklaşımlarının ve farklı ülkelerden yerel müfredatların incelendiğini belirtti. *“İlkokulda sınıf öğretmenleriyle birlikte çalışarak çocuğun inanç gelişimini destekleyen müfredata ve hayata entegre bir programa ihtiyaç olduğunu analiz ettik. Sınıf öğretmenleri din dersi için formasyonlarını yeterli görmüyorlar. Yanlış aktarım yapmaktan ve öğrencilerini doğru yönlendirememekten tedirgin oluyorlar. Ayrıca dua ve surelerin Arapça öğretiminde kendilerini yetkin bulmuyorlar.”* diyen Akın, programın geliştirilmesinde etkisi olan unsurları değerlendirdi.

Sümeyra Uzun erken çocuklukta inanç ve ahlak gelişimini ele aldı ve 7-10 yaş aralığının önemi üzerinde durdu. Uzun, *“Dinî gelişim aşamalarına baktığımızda, 7-10 yaş grubunda çocukların dinî konulara*

merakının yüksek düzeyde olduğunu görüyoruz. Allah ve peygamberle ilgili soruların her zamankinden daha fazla olduğu bu dönem, dinî eğitim için en kıymetli evrelerden biri.” sözleriyle inanç gelişiminin temelleri üzerinde durdu. Uzun, öğretmenlerin erken yaş grubundaki bu süreci yönetebilmeleri için akademik bilgiye ve formasyona ihtiyaçları olduğunu ifade ederek, *“Teoriden hareketle, inanç gelişimini bütünsel bir çerçevede sınıf öğretmenlerine objektif bir şekilde aktarmak temel hedefimiz.”* dedi.

Panelde, eğitimde zihin, kalp ve davranışın birlikte ele alınması ve bütüncül bir bakış açısıyla kurgulanması gerektiği vurgulandı. Ahlak eğitiminin erken yaşta başladığı, bu bağlamda ilkokulun kritik bir eşik teşkil ettiğine işaret edildi. Erken çocukluk döneminde eğitim süreçlerinde öğretmenin model, rehber ve merkezî bir aktör olduğu da ayrıca altı çizilen hususlar arasında yer aldı. Tanıtım programı soru-cevap bölümüyle sona erdi.

Manevi Gelişim Öğretmen Eğitimi Tamamlandı

Enstitü Sosyal tarafından Okul Gelişim Programı kapsamında düzenlenen ve dört hafta süren Manevi Gelişim Öğretmen Eğitimi 14 Nisan-5 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirildi. Eğitim, Enstitü Sosyal araştırmacıları Ayşe Hilal Akın, Sümeyra Uzun ve öğretmen Ahmed Şentürk tarafından yürütüldü. İlkokul sınıf öğretmenleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin katıldığı programda, manevi gelişim alanına yönelik geleneksel eğitim anlayışları ile çağdaş pedagojik yaklaşımlar bir araya getirildi. Eğitim sürecinde, fitrata uygunluk, duygu merkezli öğrenme ve hayatla ilişkilendirilen içerik üretimi temel alınırken değerler ve inanç gelişimini destekleyen yöntemler çeşitli örnekler üzerinden ele alındı.

Programın ilk haftasında Manevi Gelişim Programı'nın temel yaklaşımı ve ortaya çıkış gerekçeleri üzerinde duruldu. Eğitimin öğrencinin yaratılışına uygun bir gelişim ve tecrübe süreci olarak önemi vurgulandı.

Bu kapsamda öğretmenlere programın temelini oluşturan "Kendimi Tanırım", "Tabiatı Tanırım", "Değerlerimi Tanırım" ve "Rabbimi, Peygamberimi ve Kitabımı Tanırım" temaları tanıtıldı. Ayrıca bütüncül bir eğitim anlayışının önemi üzerinde durularak programın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumuna dikkat çekildi.

İkinci haftada dünya genelinde yaygın olarak kullanılan erken çocukluk eğitim modelleri manevi gelişim perspektifinden değerlendirildi. *Montessori*, *Godly Play*, *Waldorf* ve *Catechesis of the Good Shepherd* yaklaşımları incelendi ve çocuğun manevi dünyasını destekleyen öğrenme ortamları ve yöntemleri ele alındı. Hazırlanmış çevre, hikâyeleştirme, ritim ve deneyim temelli öğrenme gibi kavramlar uygulamalı örneklerle işlendi.

Üçüncü haftada ise disiplinler arası öğrenme yaklaşımına odaklanıldı. Eğitimde, farklı disiplinler arasında anlamlı bağlantılar kurmanın yolları değerlendirildi.

ve Uluslararası Bakalorya (IB) modeli ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli karşılaştırmalı olarak irdelendi. Öğretmenlere, öğrencilerin düşünme ve sorgulama süreçlerini destekleyen “anahtar cümle” tasarımının önemi örnekler üzerinden aktarıldı. Ayrıca farklılaştırılmış öğretim uygulamaları ve öğretmenin öğrenme sürecindeki rehberlik rolü üzerinde duruldu.

Programın son oturumu ise uygulama ağırlıklı bir atölye çalışması şeklinde gerçekleştirildi. Katılımcılar, eğitim boyunca edindikleri teorik bilgileri ders planlarına dönüştürme fırsatı buldu. Gruplar hâlinde çalışan öğretmenler, 5. sınıf din kültürü ve ahlak bilgisi etkinlik kitabındaki konuları fen bilimleri, sosyal bilgiler ve sanat gibi farklı disiplinlerle ilişkilendirerek özgün ders planları hazırladı. Hazırlanan çalışmalar sunularak katılımcılar arasında deneyim ve fikir paylaşımı gerçekleştirildi.

Dört haftalık eğitim sürecinin sonunda öğretmenler, manevi gelişimin belirli derslerle sınırlı olmayan, eğitim ortamının bütününe yayılan bir gelişim alanı olduğunu farklı yönleriyle değerlendirme fırsatı buldu. Program, öğretmenlerin hem güncel pedagojik yaklaşımlarla tanışmalarına hem de eğitim geleneğimizin birikiminden yararlanmalarına katkı sundu.

Öğretmenlere Yönelik İleri Yapay Zekâ Uygulamaları Eğitimi Düzenlendi

Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı kapsamında 1 Nisan-6 Mayıs 2026 tarihleri arasında çevrim içi ortamda gerçekleştirilen “İleri Düzey Yapay Zekâ Uygulamaları Öğretmen Eğitimi” programı tamamlandı. Dr. Erol Yücel ve Dr. Ümit Atlamaz tarafından verilen eğitim, daha önce yapay zekâ alanında temel düzeyde eğitim almış her kademe ve branştan öğretmen ve öğretmen adaylarını bir araya getirdi. Beş hafta süren eğitimde, katılımcılara yapay zekâyı eğitim süreçlerine bilinçli, verimli ve etik bir biçimde entegre etmeye yönelik kapsamlı bir içerik sunuldu.

İlk derste, yapay zekânın doğru kullanıldığında bir “tehdit” değil, etkili bir “asistan” olduğu vurgulandı. Günümüz yapay zekâ modellerinin imkânları ve sınırlılıkları, yapay zekâ ajanları ve otonom sistemlerin temel kavramları ve büyük dil

modellerinin (*large language models-LLMs*) çalışma prensipleri ele alındı. ChatGPT, Claude, Gemini, NotebookLM ve Perplexity gibi araçlar karşılaştırmalı olarak incelendi ve katılımcılar kendi branşları doğrultusunda seçtikleri bir araçla uygulamalı çalışmalar gerçekleştirdi. Ayrıca Google Keep gibi araçlarla kişisel bir “ikinci beyin” oluşturma ve not alma becerisinin önemine dikkat çekildi.

İkinci derste, yapay zekâ destekli öğretim tasarımlarına yönelik ileri düzey içerik üretim becerileri incelendi. Eğitim süreçlerinde kullanılabilecek ileri istem (*prompt*) yazma teknikleri üzerine kapsamlı bir çalışma yürütüldü; Bloom’un taksonomisiyle uyumlu eğitim istemleri tasarlandı ve bu istemlerin nasıl yapılandırılması gerektiği uygulamalı olarak ele alındı. Katılımcılar, yapay zekâ destekli

araçlar aracılığıyla ders kazanımlarına uygun etkinlik tasarlama, içerik farklılaştırma ve öğrenci seviyesine göre uyarlama yöntemleri üzerinde çalışarak farklı öğrenme düzeylerine hitap eden ders planları oluşturma imkânı buldu.

Üçüncü derste, yapay zekânın anatomisi, dil modellerinin çalışma prensipleri ve derin öğrenme konularını ele alan bir eğitim verildi. Eğitimde öncelikle “Zekâ nedir?” sorusu tartışmaya açıldı; düşünme, planlama ve dil gibi becerilerin zekânın birer parçası olduğu, bu davranış biçimlerinin yapay zekâ aracılığıyla taklit edilmeye çalışıldığı belirtildi. 1960’lardan günümüze yapay zekânın tarihsel gelişimine değinildi; özellikle 2018 yılındaki Transformer devriminin (metin içindeki kelimelerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve bağlamını aynı anda hesaplayarak bir sonraki adımı tahmin eden yapay zekâ mimarisini) bugünkü ChatGPT ve Gemini gibi sistemlerin temelini oluşturduğu vurgulandı. Büyük dil modellerinin aslında karmaşık birer olasılık hesaplama sistemi olduğu, modellerin bir kelimeden sonra hangi kelimenin geleceğini milyarlarca parametre ve ağırlık hesabı kullanarak tahmin ettiği ifade edildi. Katılımcılara ayrıca yapay zekânın günlük hayatta daha etkin kullanımı için “bağlam” (*context*) yönetiminin önemi aktarıldı.

Dördüncü derste, öğretmenlere yönelik yapay zekâ platformlarının kullanımı ele alındı. Oturum kapsamında katılımcılar Miro platformuna giriş yaparak hesap oluşturma sürecini deneyimledi ve sistemin temel özellikleri ile kullanım alanları hakkında

bilgilendirildi. Uygulama sürecinde bu platformun Claude, NotebookLM veya ChatGPT gibi mevcut yapay zekâ araçlarından farklı yönleri, uygulamalı örneklerle incelendi. Katılımcılar, yapay zekâ destekli araçlar aracılığıyla ders tasarım süreçlerini yeniden yapılandırma imkânı buldu. Yapay zekânın eğitimde veri temelli karar alma süreçlerine katkısı örnekler üzerinden değerlendirildi.

Beşinci derste öğretmenlerin ders materyallerini dijitalleştirmeleri için pratik çözümler sunuldu. Claude gibi yapay zekâ modellerinin kullanılmasıyla çok kısa süre içerisinde menülerin ve açıklamaların bulunduğu profesyonel interaktif HTML kitaplar ve *dashboardlar* hazırlanabileceği uygulamalı olarak gösterildi. Bu yöntemin, statik PowerPoint sunumlarının ötesine geçerek öğrencilerin ilgisini canlı tutabileceği vurgulandı. Bunun yanında sonsuz bir yazı tahtası olan Miro’nun öğrencilerin aynı anda çalışmasına, kitapların sayfalarına notlar eklemelerine ve görsel sunumlar hazırlamalarına olanak sağladığı da paylaşıldı.

Program, katılımcılara yapay zekânın güncel yeteneklerini ve sınırlılıklarını açıklayabilme, ileri düzey prompt yazabilme, yapay zekâ üretimlerini eleştirel olarak değerlendirebilme, halüsinasyon tespiti ve kaynak doğrulama yapabilme, ders materyali geliştirebilme ve kendi branşlarına özgü bir yapay zekâ asistanı tasarlayabilme konularında çalışma fırsatı sundu.

Öğretmenler Söz Varlığı ve Dil Gelişimi Eğitiminde Bir Araya Geldi

Enstitü Sosyal tarafından Okul Gelişim Programı kapsamında düzenlenen Söz Varlığı ve Dil Gelişimi Öğretmen Eğitimi, 27 Nisan-8 Haziran 2026 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Doç. Dr. Mehmet Gürlek tarafından yürütülen beş haftalık eğitim programında öğretmenlerin, öğrencilerin dil gelişimini veriye dayalı bir yaklaşımla takip edebilmelerine ve elde ettikleri verileri etkili öğretim süreçlerinde kullanabilmelerine yönelik bilgi ve beceriler kazanmaları hedeflendi. Eğitim sonunda katılımcılar hem kuramsal bilgi birikimlerini geliştirme hem de sınıflarında kullanabilecekleri zengin bir etkinlik havuzu oluşturma imkânı buldu.

Eğitimin ilk haftasında söz varlığının yalnızca kelimelerden ibaret olmadığı, deyimler, terimler ve kalıplaşmış söz öbeklerinin de dilin temel yapı taşları arasında yer aldığı vurgulandı. Dilin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki dönüşümü incelenirken “uçak, okul, öğretmen” gibi dilde yerleşik hâle gelen yeni sözcükler

ile “tecim, budun, gönenç” gibi yaygın kullanım kazanamayan örnekler üzerinden dilde kurumsallaşma süreçleri değerlendirildi.

Programın ikinci ve üçüncü haftalarında pedagojik teşhis ve derlem dilbilimi konularına odaklanıldı. Katılımcılar, öğrencilerin ürettikleri dil çıktılarının önemli birer öğrenme göstergesi olduğunu ve bu verilerin nasıl değerlendirilebileceğini tartıştı. Çocukların maruz kaldıkları dil girdilerinin yanı sıra kendi ürettikleri dilin de incelenmesinin önemi vurgulandı. Güncel araştırmaların, çocukların günlük yaşamlarında sözlüklerde yer almayan yüzlerce yeni sözcük kullandığını ortaya koyduğuna dikkat çekildi. Ayrıca öğretmenlerin ders kitaplarının ötesine geçerek öğrencilerin gerçek ilgi alanlarına yönelmelerinin gerekliliği üzerinde duruldu.

Dördüncü haftada ise kelime öğretiminde geleneksel tanım verme yaklaşımının ötesine geçen yöntemler ele alındı.

Freyer Modeli ile kavramların ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi, bağlamsal ipuçlarından yararlanarak soyut kavramların anlamlandırılması ve semantik ağlar aracılığıyla kelimeler arasındaki ilişkilerin kurulması gibi uygulamalar örneklerle işlendi.

Eğitim boyunca, bir kelimenin öğrenilme sürecinin tanıma, anlamlandırma ve kullanım olmak üzere üç temel aşamadan oluştuğu vurgulandı. Katılımcılarla, pasif söz varlığının aktif söz varlığına dönüştürülmesinin önemi paylaşıldı.

Ayrıca kelimelerin bilişsel olduğu kadar duygusal boyutlarının da bulunduğu, zengin bir söz varlığının çocukların kendilerini ifade etmelerine ve duygularını yönetmelerine katkı sağladığı ifade edildi.

Eğitimin son haftası uygulamalı atölye çalışmalarına ayrıldı. Metin içermeyen ve hikâyenin yalnızca görseller aracılığıyla kurulduğu “sessiz kitaplar” üzerinden öğrencilerin dil becerilerinin nasıl değerlendirilebileceği ele alındı. Bu kapsamda katılımcılar bir kelimenin günlük yaşamdaki karşılığını araştırıp görselleştirmeyi amaçlayan “Sözcük Dedektifi”, yeni öğrenilen kelimelerin düzenli olarak kaydedildiği “Kelime Kutusu”, yapay zekâ ile oluşturulan görsellerden hareketle hikâye yazımını teşvik eden “Resimden Hikâye” ve bağlamdan anlam çıkarma becerisini destekleyen “Sözcük Avı ve Sözlük Oyunları” gibi etkinlikleri deneyimledi.

Enstitü Sosyal, bu eğitim programıyla öğretmenlerin kanıta dayalı öğretim anlayışını ve öğrenci merkezli yaklaşımı benimseyerek sınıflarında daha etkili ve kapsayıcı bir dil öğretimi tasarlamalarını desteklemeyi amaçlıyor.

analiz etme ve bilgiye ulaşma süreçlerini uygulamalı olarak deneyimledi.

Eğitimin dördüncü haftasında, problem çözme ve düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik sınıf içi uygulamalarda kullanılabilecek çeşitli yöntemler tanıtıldı. Düşünme Becerileri Alıştırma Kitabı'nda yer alan "Altı Şapkalı Düşünme Tekniği" ile çok yönlü değerlendirme ve müzakere, "Balık Kılçığı Yöntemi" ile kök neden analizi ve "Zihin Haritaları" ile kolektif düşünme süreçleri ele alındı.

Eğitimin son haftasında problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme süreçlerine değinildi. Problem çözme konusunda farklı bağlamlarda karar verme süreçlerinin önemi vurgulandı; özellikle ahlaki bağlamda karar vermeye dair çeşitli örnekler paylaşıldı. Eleştirel düşünme çerçevesinde ise eleştiri iletilme ve almanın ölçütlerinden hareketle bu becerinin karakter inşasındaki rolü değerlendirildi.

Programda sınıf ortamında doğrudan uygulanabilecek yöntem ve araçlar paylaşıldı. "Düşünme Becerileri Alıştırma Kitabı 1-2", "Düşünme Becerileri Öğretmen Kılavuz Kitabı 1-2" ve "Düşünce Günlüğüm 1-2" üzerinde gerçekleştirilen uygulamalarla öğretmenler, bu materyalleri derslerinde nasıl kullanabileceklerine dair fikir edindi.

Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı Öğretmen Eğitimi Sona Erdi

Enstitü Sosyal tarafından Okul Gelişim Programı kapsamında düzenlenen Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı (BSRP) Öğretmen Eğitimi 9-17 Nisan 2026 tarihleri arasında tamamlandı. Enstitü Sosyal araştırmacısı Rumeysa Uluurgun tarafından yürütülen ve üç oturumdan oluşan eğitim, ilkökul öğretmenleri ve öğretmen adaylarının katılımıyla gerçekleşti. Eğitimde BSRP modelinin gelişimsel ve önleyici rehberlik yaklaşımı esas alınarak öğretmenlerin öğrenciler için birer “yol arkadaşı” olması gerektiği vurgulandı. Eğitim boyunca öğretmenlik mesleği; bakım, rehberlik, değer aktarımı ve öğrencinin bütüncül gelişimini destekleme boyutlarıyla ele alındı.

Eğitimin ilk oturumu, katılımcılar arasındaki etkileşimi artıran müzikli tanışma atölyeleriyle başladı. Sosyal duygusal öğrenme kuramsal çerçevesinde “benlik” kavramı derinlemesine işlenirken, benliğin sürekli inşa hâlinde olan dinamik bir yapı

olduğu ifade edildi. Katılımcılara yöneltilen “*Kendinizin öğretmeni olur muydunuz?*” sorusu, öğretmenlerin kendi güçlü yönlerini ve gelişim alanlarını sorgulamalarına zemin hazırladı.

Eğitimin ikinci oturumunda, “bakım/özen etiği” yaklaşımı çerçevesinde öğretmenlik mesleğinin temel yapı taşları olan sorumluluk ve şefkat kavramları ele alındı. Ayrıca katılımcılara, kişisel ve mesleki yönelimlerini değerlendirebilecekleri envanterler uygulandı. Öğretmenin tutum ve değerlerinin, bilgiden bilgeliğe giden yolculuktaki kritik rolü tartışılırken, rehberlik süreçlerinde hikâye ve film kullanımının duyuşsal gelişimi nasıl desteklediği örneklerle gösterildi.

Programın son oturumunda ise akademik bilişsel gelişim ile kişisel-sosyal gelişim modülleri işlendi. Öğretmenlerin problem çözme becerilerini bir “müzakere kültürü” içerisinde nasıl kullanabilecekleri ve uluslararası iyi örneklerin yerel kültüre nasıl

uyarlanabileceği (dünya okuryazarlığı) üzerine atölye çalışmaları yapıldı. Eğitim sonunda ise katılımcılarla mesleki gelişim süreçlerine katkı sunabilecek bir kaynak listesi paylaşıldı. Listede, *Cesur Yeni Dünya*, *Gün Olur Asra Bedel*, *Şiddetsiz İletişim* ve *Küçük Prens* gibi eserler yer aldı.

Üç oturum boyunca yürütülen eğitimde öğretmenlerin öz farkındalıklarının desteklenmesi, öğretmenlik mesleğinin bakım ve özen etiği perspektifinden ele alınması ve öğrencilerin akademik, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi konularına odaklanıldı. Program, sınıf rehberliğine ilişkin kuramsal ve uygulamaya dönük içerikleri bir araya getirerek katılımcılara farklı bakış açıları edinme imkânı sağladı.

“Kolaylaştırıcı Matematik Uygulamaları Öğretmen Eğitimi” Tamamlandı

Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı kapsamında düzenlenen ilkökul öğretmenleri ve öğretmen adaylarına yönelik Kolaylaştırıcı Matematik Uygulamaları Öğretmen Eğitimi, 9 Haziran-2 Temmuz 2026 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Dört haftalık eğitim, matematiği somut ve hayatla iç içe bir sürece dönüştürmeyi hedefleyen “öğrenme merkezli” bir yaklaşımla tasarlandı. Enstitü Sosyal uzman araştırmacıları Prof. Dr. Rahmet Savaş ve Doç. Dr. Zeynep Yıldız’ın eğitimci olarak yer aldığı programda temel matematik kavramlarının doğru ifadesi, ders tasarımı, farklılaştırılmış öğretim yaklaşımları ve ölçme-değerlendirme materyali geliştirme konuları ele alındı. Katılımcılar, Enstitü Sosyal bünyesinde geliştirilen “Kolaylaştırıcı Matematik Uygulamaları” modülünü sınıf içi uygulamalarda nasıl kullanacaklarını deneyimlediler.

Eğitimin ilk haftasında katılımcılar, “Temel Matematik Kavramları ve Ders İçerik Uygulaması” üzerine çalıştı. Teorik bilgilerin

ilgili modül materyalleriyle ilişkilendirildiği bir atölye çalışmasında matematiksel kavramların somutlaştırılmasına yönelik çeşitli uygulamalar öne çıktı. “Dünden Bugüne Sayının Serüveni” etkinliğiyle sayıların tarihsel gelişimi görseller eşliğinde hikâyeleştirildi. Sayıların büyüklük-küçüklük ilişkisi ise büyük lokmayı tercih eden timsah metaforuyla ele alındı. Basamak kavramı, sayı bloklarıyla somutlaştırılarak her basamağın değeri ve birbirleriyle ilişkisi uygulamalı olarak işlendi. Yuvarlama konusu ise günlük yaşamdan hareketle kurgulanan “benzinlik örneği” ve özel sayı tabloları aracılığıyla desteklendi. Eğitim süreci, “Ne biliyorum, ne öğrendim?” gibi yansıtıcı etkinlikler ve dijital araçlarla zenginleştirildi.

Eğitimin ikinci haftasında, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile bağlantılı olarak ulusal ve uluslararası matematik standartları (NCTM, Singapur CPA modeli vb.) karşılaştırmalı biçimde incelendi. Bu kapsamda farklı ülkelerin matematik öğretim yaklaşımları ele alınarak somuttan soyuta geçiş,

süreç odaklı öğrenme ve günlük yaşamla ilişkilendirilmiş matematiksel okuryazarlık gibi temel ilkeler vurgulandı. Katılımcılar, standartların öğretim sürecine etkisini değerlendirme fırsatı bulurken, farklı müfredat yaklaşımlarının sınıf içi uygulamalara nasıl yansıtılabileceğine ilişkin örnekler üzerinde çalıştı. Ayrıca matematik öğretiminde kavramsal bütünlüğün sağlanması, öğrenme sürecinin sarmal yapı içinde ilerlemesi ve beceri temelli öğretim anlayışının güçlendirilmesi konuları uygulamalı etkinliklerle deneyimlendi.

Eğitimin üçüncü haftasında, matematik öğretiminin çocukların analitik düşünme, problem çözme, neden-sonuç ilişkisi kurma ve örüntüleri fark etme becerileri ile birlikte ele alınması gerektiği vurgulandı. Oturumlarda özellikle okul öncesi dönemde matematiksel farkındalığın geliştirilmesinin önemi üzerinde durulurken, erken yaşta somut materyaller ve oyun temelli etkinliklerle desteklenen matematik çalışmalarının çocukların bilişsel esnekliğine ve öğrenme motivasyonuna katkısı değerlendirildi. Eğitim kapsamında ayrıca öğretmenlerin sınıf içinde kullanabilecekleri çeşitli oyun ve materyaller gösterilerek atölye çalışması yapıldı. Atölye sonunda

matematik derslerinin belirli bölümlerinin “matematik laboratuvarı” ya da “akıl oyunları saatleri” şeklinde planlanmasının öğrencilerin derse katılımını artırabileceği ifade edilirken, hata yapmanın öğrenme sürecinin doğal bir parçası olduğu anlayışının sınıf ortamında güçlendirilmesi gerektiği vurgulandı. Ayrıca okul öncesi ve ilkökul kademeleri arasında yöntemsel sürekliliğin sağlanmasının, öğrencilerin matematikle kurdukları ilişkiyi olumlu yönde destekleyeceği belirtildi.

Eğitimin son haftasında ise katılımcılar Enstitü Sosyal araştırmacılarının hazırladığı ilkökul Matematik Standartları rehberi doğrultusunda ölçme ve değerlendirme bölümünde geliştirdikleri materyalleri uygulamalarına yönelik atölye çalışması gerçekleştirildi. Süreç boyunca öğrencilerin matematik dersine karşı olumlu tutum geliştirmelerini destekleyecek içeriklerin planlanması, hazırlanması ve sınıf içi kullanımına yönelik çalışmalar yapıldı.

Türkiye’de Babalık Deneyiminin Dönüşümü Çalıştayda Ele Alındı

Enstitü Sosyal, 21 Mayıs 2026 tarihinde “Türkiye’de Babalık Deneyiminin Dönüşümü: Erkek Çocuk ve Ergen Gelişiminde Babalık Çalıştayı” ile, babalık deneyiminin dönüşümünü değişen toplumsal yapı, aile ilişkileri ve çocuk yetiştirme pratikleri çerçevesinde tartışmaya açtı. Akademisyenler, uzmanlar ve farklı meslek gruplarından katılımcıların bir araya geldiği çalıştayda, aile yapısında yaşanan değişimler, ebeveynlik anlayışlarının dönüşümü, dijitalleşmenin aile ilişkilerine etkisi ve çocuk yetiştirme pratiklerindeki farklılaşmalar değerlendirildi. Katılımcılar, özellikle erkek çocuk ve ergenlerin psikososyal, duygusal ve davranışsal gelişim süreçlerinde babaların üstlendiği rolleri tartışma imkânı buldu.

Çalıştayda öne çıkan başlıklardan biri, son yıllarda babalık rolünde yaşanan dönüşüm oldu. Katılımcılar, geçmiş kuşaklarda babaların daha çok ekonomik sorumluluk üstlenen ve otorite figürü olarak konumlanan bir rolde olduğunu, günümüzde ise çocuk bakımına aktif

katılım, duygusal destek, eğitim süreçlerine eşlik etme ve nitelikli zaman geçirme gibi beklentilerin öne çıktığını ifade etti. Bununla birlikte, geleneksel babalık anlayışının etkisini sürdürmesine rağmen yeni dönemin ihtiyaçlarına uygun ortak bir babalık modelinin henüz netleşmediği vurgulandı.

Babalığın dönüşümünde disiplin, otorite ve sınır koyma konuları da ele alındı. Katılımcılar, çocukların sağlıklı gelişimi açısından sınırların önemli olduğunu, ancak disiplinin ceza ve kontrolle sınırlı tutulamayacağını, tutarlılık, kararlılık ve ebeveynler arası iş birliği temelinde inşa edilmesi gerektiğini dile getirdi. Özellikle çocuk yetiştirme süreçlerinde anne ve babalar arasında yaşanan yaklaşım farklılıklarının, çocukların davranış örüntülerini doğrudan etkileyebildiği değerlendirildi.

Baba-çocuk ilişkilerinin gelişim dönemlerine göre farklılaştığı, özellikle ergenlik döneminde çocukların

bağımsızlaşma eğilimlerinin artmasıyla birlikte ilişki dinamiklerinin yeniden şekillendiği ifade edildi. Katılımcılar, bu süreçte yaşanan görüş ayrılıkları ve çatışmaların gelişimin doğal bir parçası olduğunu belirtirken, babanın rehberlik rolünün çocukların öz disiplin, sorumluluk alma ve toplumsal rollerini sağlıklı biçimde edinmeleri açısından kritik öneme sahip olduğunu vurguladı.

Çalıştayda, dijitalleşmenin babalık deneyimi ve aile içi ilişkiler üzerindeki etkileri de ele alındı. Katılımcılar, sosyal medya, çevrim içi oyunlar ve dijital iletişim araçlarının çocukların davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve aile içi etkileşim biçimlerini dönüştürdüğüne dikkat çekti. Bu dönüşümün, babaların çocuklarıyla kurduğu ilişkiyi, sınır koyma pratiklerini ve ebeveynlik rollerini yeniden şekillendirdiği dile getirildi. Ayrıca dijital platformlarda yaygınlaşan ebeveynlik içeriklerinin ailelerin çocuk yetiştirme yaklaşımları üzerindeki etkileri değerlendirildi; bu içeriklerin sunduğu fırsatlar ve beraberinde getirdiği riskler tartışıldı.

Katılımcılar, çocuklara yaşlarına uygun sorumluluklar verilmesinde babaların önemli bir rol üstlendiğini vurguladı. Çocukların günlük yaşam içerisinde sorumluluk almalarının öz güven, öz denetim ve problem çözme becerilerinin gelişimine katkı sağladığının altı çizildi. Ayrıca koruyucu ebeveynlik anlayışının bazı durumlarda öz güven gelişimini sınırlandırabileceğine dikkat çekildi. Bu bağlamda, babaların çocuklarını yaşamın doğal sorumluluklarıyla karşılaştıran

ve bağımsızlaşmalarını destekleyen bir yaklaşım benimsemelerinin önemi üzerinde duruldu.

Çalıştay sonunda yapılan değerlendirmelerde, dijitalleşme, kentleşme, değişen aile yapıları ve artan ebeveynlik beklentilerinin babalık rolünü daha karmaşık ve çok boyutlu hâle getirdiği ifade edildi. Katılımcıların paylaştığı deneyimler, günümüz babalarının bir yandan kendi çocukluklarından taşıdıkları ebeveynlik anlayışını sürdürmeye çalışırken, diğer yandan değişen toplumsal koşullara uyum sağlayacak yeni bir babalık modeli geliştirme çabası içinde olduklarını ortaya koydu.

Çalıştay, Türkiye’de babalığın dönüşümünü anlamaya yönelik önemli değerlendirmelerin paylaşılmasına ve çocukların sağlıklı gelişimini destekleyecek yeni babalık anlayışlarına duyulan ihtiyacın tartışılmasına imkân sağladı. Enstitü Sosyal, dönüşen aile yapıları ve babalık deneyimi üzerine çalışmalarını sürdürecektir.

“Veriden Vizyona: Üç Kuşak Bir Türkiye”

Araştırma Bulguları Paylaşım Programı Gerçekleşti

Türkiye'nin demografik geleceğini konu alan ve iki yıl süren bir araştırmanın ürünü olan “Veriden Vizyona: Üç Kuşak Bir Türkiye” Araştırma Bulguları Paylaşım Programı, 2 Haziran 2026 tarihinde Ankara’da gerçekleştirildi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, TÜİK ve Enstitü Sosyal iş birliğiyle yürütülen “Evlilik ve Doğurganlığın Çok Boyutlu Perspektiften Karşılaştırmalı İncelenmesi” başlıklı araştırmanın sonuçları, “Aile ve Nüfus On Yılı (2026-2035)” vizyonu doğrultusunda kamuoyuyla paylaşıldı.

“Toplumsal Bir Varoluş Kriziyle Karşı Karşıyayız”

Programda konuşan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, nüfus ve aile yapısındaki değişimin sadece sayısal bir meseleden ibaret olmadığını, çok boyutlu bir toplumsal dönüşümle karşı karşıya olunduğunu vurguladı. Göktaş, “Evliliklerin azalması, gençlerin daha geç evlenmesi ve doğurganlık hızının düşmesi artık geçici eğilimler olarak görülemez.

Bu gelişmeler çalışma hayatından sosyal güvenlik sistemine, millî savunma gücünden üretim kapasitesine kadar doğrudan etki alanına sahip.” ifadelerini kullandı.

Bakan Göktaş, araştırma verilerinin Türkiye'nin bu süreci aslında elli yıldır devam eden sistematik bir değişimin sonucu olarak yaşadığını belirtti. İdeolojik yaklaşımlardan ziyade demografik ve sosyolojik bir varoluş kriziyle karşı karşıya olduğumuzu belirterek, “Güçlü bir gelecek, güçlü aileler üzerine inşa edilir.” mesajını verdi.

Araştırma Ekosisteminin Stratejik Önemi

Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan, Türkiye'nin nüfus konusunda dünyadaki trendlerle benzer bir süreç yaşadığını ancak daha hızlı bir dönüşümden geçtiğini vurguladı. Armağan, “Türkiye aslında doğurganlığın bir anda düştüğü bir ülke değil. Yaklaşık elli

yıldır devam eden sistematik bir sürecin sonuçlarını yaşıyoruz.” diyerek ekledi: “Kanıta dayalı politika üretmek zorundayız. Başka ülkelerin modellerine bakmak yerine Türkiye'nin kendi gerçekliğini, toplumsal yapısını ve dinamiklerini anlamak için güçlü bir araştırma ekosistemine ihtiyacımız var. Türkiye'de nüfus araştırmaları perspektifi oldukça sınırlı, bu da sürekliliği olmayan politikalara yol açıyor.”

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Başkanı Mehmet Arabacı, bugün salt demografik bir değişimden bahsedilmediğini, demografi çalışmalarının geleceğin eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik sistemleri ile iş gücü piyasasını doğrudan etkileyecek çok boyutlu bir dönüşüm olduğunu belirtti. Bu bağlamda TÜİK'in demografiye ilişkin verilerinin önem arz ettiğini belirten Arabacı, kurumların politika üretim süreçlerinde veri temelli ilerlemelerinin altını çizdi.

“İyi Ebeveynlik” Standartları Yükseldi

On iki ilde, 6.530 hane ve 10.408 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırma, Türkiye'de evlilik kurumunun hâlâ toplumun ana omurgası olduğunu doğruluyor. Araştırmacılar, bu kalıcı yapıya rağmen doğurganlık algısında kuşaklar arası belirgin bir değişim yaşandığının altını çiziyor.

Enstitü Sosyal araştırmacıları tarafından paylaşılan temel bulgular birkaç önemli noktada toplanıyor. Araştırma, çocuk sahibi olmanın artık aile olmanın gerekliliklerinden biri olarak görülmediğini, “nitelikli, donanımlı ve her yönüyle desteklenmiş” bir çocuk yetiştirme sorumluluğu olarak kabul edildiğini ortaya koyuyor. Bu anlayış, ebeveynleri çocuklarına yeterince zaman ve

enerji ayıramama kaygısıyla çocuk sayısını sınırlandırmaya yöneltiyor. Ekonomik kaygıların yanı sıra geleceğe dair belirsizlik ve güven sorununun da çocuk sahibi olma kararını doğrudan etkilediği görülüyor. Türkiye'nin demografik yapısının bölgeden bölgeye ve kuşaklar arasında büyük farklılıklar gösterdiği, dolayısıyla tek tip yaklaşımların yetersiz kalacağı vurgulanıyor.

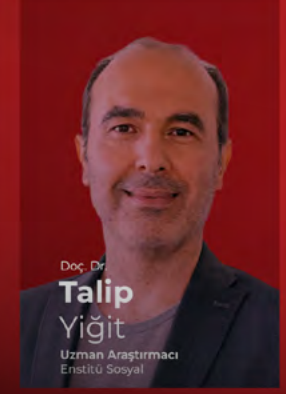
Enstitü Sosyal Toplum Araştırmaları koordinatörü Dr. Selçuk Aydın, yaşanan krizin salt doğurganlık sorunu olmadığını vurgulayarak, tek kişilik hanelerin artışı, evliliklerin azalması ve çocuk sahibi olma eğilimindeki düşüşü aynı toplumsal dönüşümün farklı yansımaları olarak değerlendirdi. Enstitü Sosyal uzman araştırmacısı Doç. Dr. Talip Yiğit ise doğurganlık hızının değişim hızıyla birlikte ele alınması gerektiğini belirterek her ülkenin kendine özgü koşullarını esas alan veri temelli çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu aktardı.

Ebeveynlik standartlarının yükselmesine vurgu yapan Enstitü Sosyal araştırmacısı Nursen Tekgöz, günümüzde ebeveynliğin çocuğun her gelişim aşamasında yanında

olma sorumluluğuna dönüştüğüne dikkat çekti. Üst kuşakların alt kuşaklara “Önce işini kur”, “Ekonomik düzenini sağlamadan çocuk yapma”, “Önce hayatını oturt” gibi temkinli mesajlar ilettiğini, bunun aile karşıtı bir söylem olmadığını, aksine aile kurma kararına eşlik eden koruyucu bir dilin güçlendiğini vurguladı. Enstitü Sosyal araştırmacısı Rumeysa Hafızoğlu ise çocuk sayısını sınırlandırmanın ekonomik gerekçelerden ziyade kaliteli ebeveynlik sunabilme isteğinden kaynaklandığını öne sürdü. “Az çocuk, mutlu aile” algısının 1960'lardan bu yana tarihsel olarak inşa edildiğini belirten Hafızoğlu, artan ebeveynlik yükümlülüklerinin aileleri iki çocukla sınırlı kalmaya yönelttiğini aktardı.

Okulda ve Ailede Güven Kültürü ve İyi Oluş Paneli Düzenlendi

Enstitü Sosyal, 22 Mayıs 2026 tarihinde okul ve aile ortamında güven kültürünü ve çocukların iyi oluşunu konu alan çevrim içi bir panel düzenledi. “Okulda ve Ailede Güven Kültürü ve İyi Oluş” başlıklı panelde Doç. Dr. Turgay Öntaş moderatörlük görevini üstlenirken Dr. İpek Coşkun Armağan, Prof. Dr. Mücahit Öztürk, Prof. Dr. Şule Alan ve Doç. Dr. Talip Yiğit konuşmacı olarak yer aldı. Panelde okul ve aile ortamlarında güvenin nasıl inşa edildiği, bu güvenin çocukların ve ergenlerin iyi oluşunu nasıl şekillendirdiği ele alındı; ayrıca şiddet ve risk faktörlerinin dijital dünya, aile yapısı ve okul iklimiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulandı.

Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan, okuldan her sorunu çözmesini beklemenin gerçekçi olmadığını belirtti. Şiddetin nedenlerini yalnızca okul içinde aramak yerine dijital ortamı, aile yapısını ve mahalle kültürünü de kapsayan bir perspektif geliştirilmesi

gerektiğini savunan Armağan, “Okul iklimi, çocuğun anlamlı bağ kurmasını ve aidiyet hissetmesini sağlayan en temel zemindir; ancak okulun hâkim kültürü üzerine yeterince düşünülmediğinde çocuk okuldan ve hayattan kopmaya başlar.” dedi. Ortaokul döneminin kritik bir eşik oluşturduğunu belirten Armağan, “Sadece yaramazlık yapanı değil, köşesinde sessizce içine kapanan çocuğu da fark eden bir disiplin anlayışı geliştirmeli; akademik baskıyı azaltarak çocuklara enerjilerini dönüştürebilecekleri alanlar açmalıyız.” diyerek ders programlarından mentörlük çalışmalarına kadar geniş bir alanda en acil müdahalenin bu dönemde yapılması gerektiğini vurguladı.

Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Uzmanı Mücahit Öztürk, ruh sağlığına gösterilen ilginin beden sağlığının çok gerisinde kaldığına dikkat çekti: “Aileler çocuğunun karnı ağrısına hemen doktora koşuyor ama ruhsal bir sorun söz konusu olduğunda aynı refleksi

gösteremiyor.” Ailelerin bu konuda yardım almaktan kaçınmasının ardında iki temel algı yattığını belirten Öztürk, “Birincisi, ‘Benim çocuğumda psikiyatrik hastalık olamaz’ inancı. İkincisi ise damgalanma kaygısı, çocuğu sisteme sokarlarsa toplumun gözünde etiketleneyeceği korkusu. Oysa bu kaygı, çocuğu yardımdan uzak tutmanın en büyük nedeni hâline geliyor.” dedi. Akademik başarının her şeyin önüne geçtiği bir anlayışın, sosyal ve duygusal becerileri ihmal ederek uzun vadede daha kırılğan bireyler ürettiğini de dile getirdi.

Cornell Üniversitesinden Davranış Bilimci ve Ekonomist Şule Alan, günümüzde yaşananların bir şiddet sorununun ötesinde, küresel ölçekte bir iyi oluş krizi olduğunu ifade etti. Çocukların duygusal kırılğanlığının ve aidiyet kaybının dünya genelinde giderek yaygınlaştığını aktaran Alan, bu krizi tek bir nedene bağlamanın çözüm üretmeyi olanaksız kıldığını dile getirdi. Alan, “Ulusal düzeyde veriye dayalı bir izleme sistemi kurarak çocukları ilkokuldan itibaren yalnızlık, sosyal dışlanma ve dürtüsellik gibi risk sinyalleri üzerinden takip etmeli ve bu verileri koruyucu müdahalelere dönüştürmeliyiz.” dedi ve takip edilmeyen her çocuğun

kendi kaderine terk edildiğini vurguladı. Çocuk ruh sağlığını sistemli izleme, erken müdahale ve güçlü okul-aile iş birliği gerektiren bir toplumsal sorumluluk olarak ele alan Alan, “Nesil bozuldu, okullar çöktü” türündeki karamsar söylemin okulları çözümün dışına ittiğini ve okulun en güçlü çözüm alanı olarak yeniden konumlandırılması gerektiğini de belirtti.

Enstitü Sosyal Uzman Araştırmacısı Talip Yiğit, zaman ve mekânın sıkıştığı bu karmaşık çağda tek bir disiplinin sınırlarına hapsolmadan, değişimin hızına karşı koruyucu güçlü referanslara ihtiyaç olduğunu ifade etti. “Burada yeni bir dil inşa etmek gerekiyor. Çünkü tanımladığımız şeyi var etmeye başlıyoruz. Sisteme yeni bir bilgi sokmazsanız, patolojik örüntüler sistemin döngüsü hâline gelir.” diyen Yiğit, mevcut örüntülerin yeni kavramlarla ve iş birlikleriyle aşılabileceğini vurguladı. Üstün zekâlı çocukların yapılarına uymayan biçimlerde yetiştirilmesinin ciddi bir toplumsal kırılğanlık oluşturduğuna dikkat çeken Yiğit, tek bir çocuğun bile sistemde atıl kalmaması gerektiğini dile getirdi.

Panel, soru-cevap bölümünün ardından sona erdi.

Enstitü Sosyal, Dijital Oyunlar için Geliştirdiği Derecelendirme Sistemi Modelini Paydaşlarla Değerlendirdi

Enstitü Sosyal, 24 Nisan'da Türkiye için Bir Oyun Derecelendirme Sistemi Modeli Çalıştayı gerçekleştirdi. Çalıştayda, hazırlık aşamasındaki dijital oyun derecelendirme sistemi modeli ve buna ait web arayüzü tanıtıldı. Oyun geliştiriciler, psikologlar, öğretmenler, akademisyenler ve velilerin katıldığı çalıştayda, sistemin işleyişine ilişkin katılımcı görüşleri doğrultusunda kapsamlı bir değerlendirme süreci yürütüldü.

Çalıştayda, dijital oyunların çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerinin artmasıyla birlikte, yerel ihtiyaçlara duyarlı ve bütüncül bir derecelendirme sistemine duyulan gereksinim vurgulandı. Bu kapsamda geliştirilen modelin, yalnızca riskleri sınırlamaya odaklanmadığı, oyunların eğitsel katkılarını, olumlu rol model sunumlarını ve güvenli etkileşim özelliklerini de değerlendiren bir yaklaşım sunduğu ifade edildi.

Tanıtımı yapılan sistemin beyan esaslı yapısı, uygulama kolaylığı açısından olumlu karşılanırken katılımcılar özellikle denetim süreçlerinin nasıl işletileceği üzerine görüşlerini paylaştı. Uzun oynama sürelerine sahip oyunların incelenmesi, beyanların doğrulanması ve editör denetiminin güçlendirilmesi gibi başlıklar değerlendirildi. Programda sisteme oyun içi videoların eklenmesi ve ekran görüntülerinin paylaşılması yönünde öneriler sunuldu. Bununla birlikte, topluluk geri bildirimlerinin değerlendirme sürecindeki etkin rolü modelin güçlü bir yanı olarak kaydedildi.

Değerlendirme sürecinde sistemin dinamik yapısı da ele alındı. Oyunların sürekli güncellenen yapısı nedeniyle, her güncellemenin içerik üzerindeki etkisinin dikkate alınması gerektiği vurgulandı. Katılımcılar, büyük güncellemelerde yeniden değerlendirme yapılması ve

sürüm bazlı takip mekanizmalarının oluşturulmasının önemine dikkat çekti.

İçerik sınıflandırmalarına ilişkin değerlendirmelerde ise şiddet, korku, kumar ve etkileşim gibi unsurların yalnızca varlığıyla değil, sunum biçimi ve etkisiyle birlikte ele alınması gerektiği belirtildi. Etik, değerler ve kültürel hassasiyetlerin sistem içerisinde daha görünür hâle getirilmesi ve bilgilendirici bir çerçevede sunulması önerildi.

Çalıştayda ayrıca oyunların bağımlılık yapıcı özellikleri de gündeme geldi. Katılımcılar,

bu tür tasarım unsurlarının değerlendirme kriterlerine dâhil edilmesi gerektiğini belirterek, oyunlarda süre hatırlatıcıları ve görsel uyarı sistemleri gibi önleyici mekanizmaların geliştirilebileceğini ifade etti.

Çalıştay, geliştirilen sistemin sahadan gelen geri bildirimlerle güçlendirilmesine olanak sağlarken Türkiye'ye özgü, çok boyutlu ve uygulanabilir bir derecelendirme modelinin oluşturulması sürecinde önemli bir adım olarak değerlendirildi.

III. Türkiye-Çin Akademik İş Birliği Forumu Gerçekleşti

İstanbul'da Enstitü Sosyal ev sahipliğinde, Şanghay Üniversitesi ve Şanghay Sosyal Bilimler Akademisi iş birliğiyle III. Türkiye-Çin Akademik İş Birliği Forumu düzenlendi. İlki 2023 yılında Ankara'da, ikincisi 2025 yılında Şanghay'da yapılan forumun üçüncüsü bu yıl, "Krizler Çağında Ortak Karar Alma ve İş Birliği İmkânları" (*Decision-Making in Times of Crises Toward Shared Pathways for Cooperation*) ana temasıyla toplandı.

Programda, iki ülkeden önde gelen akademisyen ve uzmanların katılımıyla küresel yönetimden yapay zekâya, ticaretten kamu diplomasisine kadar 11

temel tematik başlık ele alındı. Programda politika yapımcılar ve üniversiteler için somut öneriler geliştirmek ve Türkiye-Çin akademik iş birliğini daha geniş bir küresel diyalogun parçası olarak güçlendirmek amaçlandı.

Programın açılış konuşmaları Şanghay Sosyal Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsünü temsilen Prof. Guo Changgang ve Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan tarafından yapıldı. Forumun ve iki ülkeden araştırmacıların bir araya gelişinin önemini Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan şu sözlerle aktardı: "Küresel bilginin çağdaş üretimi, Doğu'nun ve küresel Güney'in entelektüel geleneklerini dışarıda bırakacak şekilde belirli bölgelerde yoğunlaşmaya devam etmektedir. Bu dengesizliği düzeltme yolunda çabalama sembolik jestlerle değil, insanlığın karşı karşıya olduğu sorunlara karşı gerçekten evrensel bir anlayış inşa edebilmekle mümkün olacak. Biz

Enstitü Sosyal olarak iki ülke arasındaki iş birliği imkânlarını bu bağlamda değerli buluyoruz. Ortak yayınlar, ortak araştırma projeleri, paylaşılan veri tabanları, öğretim üyesi değişimleri ve özellikle genç akademisyenlere yönelik fırsatlar yoluyla bu iş birlikleri daha da genişlemeli. Akademik hareketlilik fikirlerin, yöntemlerin, kültürlerin ve perspektiflerin de hareketliliği ile sağlanır. Günümüz dünyası, üniversitelerden ve düşünce kuruluşlarından sadece bilgi üretmenin ötesinde şeyler bekliyor.”

Armağan'ın ardından söz alan Şanghay Sosyal Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsünden Prof. Guo Changgang ise köklü geçmişe sahip iki büyük medeniyetin temsilcileri olarak, kriz dönemlerinde geliştirilecek ortak yolların küresel gelecek vizyonlarına sunacağı kurucu katkının altını çizdi. Türkiye ve Çin'in Küresel Güney'in iki büyük ülkesi olduğuna dikkat çeken Guo, iki ülke arasındaki ilişkilerin sadece ekonomik ve siyasi olarak değil, aynı zamanda teknik ve entelektüel olarak da geliştirilmesinin gereklerine dikkat çekti.

Forumun ilk oturumu Dr. Selçuk Aydın moderatörlüğünde *“Intellectual and Academic Cooperation in a Fragmenting*

World” temasıyla yapıldı. Oturumda Şanghay Sosyal Bilimler Akademisi Enformasyon Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Liu Wei, Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan, Prof. Guo Changgang ve Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Dekanı Prof. Dr. Gürol Baba konuşmacı olarak yer aldı. Oturumda küresel akademik ortamın dönüşümü, Türkiye-Çin akademik iş birliğinin özgül dinamikleri ve ortak araştırma alanları konuşuldu. Türkiye ile Çin arasındaki ilişkinin yalnızca ekonomik ve siyasi eksenle sınırlı tutulmaması gerektiği vurgulandı. Benzer modernleşme deneyimleri ve Batı hegemonyasıyla yüzleşme süreçleri paylaşan iki toplum arasındaki entelektüel etkileşim, bugüne dek sınırlı ve parçalanmış kaldığına dikkat çekildi ve sürdürülebilir bir entelektüel ortaklık zemini oluşturmak için akademisyenlerin, üniversitelerin ve düşünce kuruluşlarının rolünün önemi vurgulandı. Konuşmacılar ayrıca Batı merkezli paradigmaların eleştirel bir gözle sorgulanması ve yalnızca yapı sökümüyle yetinilmeyip alternatif modeller geliştirilmesi gerekliliğine değindi.

Oturumun soru cevap bölümünde iki ülke arasındaki ilişkilerde yapısal sorunlar da jeopolitik önceliklerin farklılığı ve ticaret açığı gibi eksenler üzerinden ele alındı.

Günün ikinci yarısında, Doç. Dr. Ertuğrul Ökten moderatörlüğünde gerçekleştirilen *“Artificial Intelligence, Knowledge Systems, and Global Futures”* başlıklı ikinci yuvarlak masa oturumunda yapay zekânın epistemik temelleri, yapay zekâ yönetişi, çok taraflı düzenleyici çerçeveler, teknoloji ve gelecek vizyonları ele alındı. Oturumda Şanghay Sosyal Bilimler Akademisinden Dr. Wen Hu, ZTE Türkiye Ülke Müdürü Yong Jie, Boğaziçi Üniversitesi Veri Bilimi ve Yapay Zekâ Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Şefik Şuayb Arslan ve İstanbul Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Mustafa Ergen konuşmacı olarak bulundu.

Forumun öğleden sonraki bölümü ise eş zamanlı yürütülen akademik oturumlarla devam etti.

Prof. Dr. Sadık Ünay moderatörlüğünde düzenlenen *“Türkiye-China Cooperation: Education, Trade and Diplomacy”* başlıklı birinci akademik oturumda; Şanghay Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dekanı Prof. He Shuquan, Fudan Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Chuchu Zhang, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünden Dr. Feyza Uçkun, Çin Özel İşletmeleri Türkiye Ticaret Odası Başkanı Li Muzi, Gaziantep Üniversitesinden Dr. Hasan Altın ve Boğaziçi Üniversitesinden Dr. Osman Zeki Gökçe iki ülke arasındaki ticari bağlantıları, eğitim ortaklıklarını ve kamu diplomasisi araçlarını somut verilerle değerlendirdi. Eğitim alanında üniversiteler arası ortaklıkların genişletilmesi, ortak lisansüstü programlar ve dil öğrenimi kapasitesinin geliştirilmesi masaya yatırıldı. İki ülke arasında jeopolitik baskılar ve asimetrik güç ilişkileri altında gerçek anlamda sürdürülebilir bir iş birliği zemininin nasıl inşa edilebileceği irdelendi.

Günün son oturumu olan ve Dr. Sefer Soydar moderatörlüğünde gerçekleştirilen *“Türkiye-China Relations: Historical Developments and Contemporary Studies”* başlıklı ikinci akademik oturumda ise; Şanghay Üniversitesinden Shaoxuan Yi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinden Dr. Alaeddin Tekin, Boğaziçi Üniversitesinden Dr. Selçuk Aydın, Şandong Üniversitesinden araştırmacı Xinmiao Wang, Yan'an Üniversitesinden Dr. Chenxiang Song ile Şanghay Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Merkezi Yönetici Direktörü Doç. Dr. Yang Chen ve Doç. Dr. Xie Xiaoxiao söz aldı. Oturumda, iki ülke ilişkilerinin tarihsel kökenlerinden yola çıkılarak çağdaş dönemde yürütülen güncel sosyal dönüşümler ve politika önerileri değerlendirildi. 1934'teki diplomatik ilişkilerin kuruluşundan günümüze uzanan süreçte ilişkilerin nasıl dönüşüm geçirdiği, stratejik ortaklık ilanının ardından kurumsal iş birliği mekanizmalarının ne ölçüde derinleştiği ve Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde Türkiye'nin konumunun nasıl şekillendiği üzerinde katılımcılar görüşlerini paylaştı.

ENSTİTÜ KİTAPLIK BULUŞMALARI

Enstitü Kitaplık buluşmalarında sosyal ve beşeri bilimler alanında farklı perspektifler sunan, yenilikçi yöntemler kullanan ve bilgi dağarcığımızı genişleten vizyoner eserler ele alınıyor. Sosyolojiden tarihe, ekonomiden eğitime uzanan geniş bir disiplin yelpazesinde ve yakın dönemde yayımlanmış kitapların odak noktasına alındığı bu seri, eserleri bizzat yazarlarının katılımıyla mercek altına alıyor. Bir moderatör eşliğinde yürütülen program kapsamında ele alınan kitapların temel argümanları, analitik çerçevesi, yanıt aradığı kuramsal sorular, metodolojik yaklaşımları ve inşa ettiği kavramsal temalar değerlendiriliyor.

“Hristiyan Siyonizmi: Emperyalist Bir Teopolitik Hareket” Söyleşisi

Enstitü Sosyal, beşerî ve sosyal bilimler alanında farklı perspektifler sunan, yenilikçi yöntemler kullanan ve vizyoner eserleri ele alan Enstitü Kitaplık Buluşmaları serisinin ilk etkinliğini 16 Nisan 2026 tarihinde düzenledi. Serinin ilk buluşmasında Prof. Dr. Hafize Şule Albayrak, Batı'nın emperyal politikalarının teolojik ve ideolojik arka planını ele aldığı *Hristiyan Siyonizmi: Emperyalist Bir Teopolitik Hareket* kitabını tartıştı. Enstitü Sosyal Araştırma Destekleri ve Projeler Direktörü Sefer Soydar moderatörlüğünde gerçekleştirilen söyleşide, Hristiyan siyonizminin teolojik kökenlerinden günümüze uzanan tarihsel gelişimi incelenirken, dinî söylemlerin emperyal politikaların meşrulaştırılmasındaki rolü, Evanjelik hareketlerin siyasi karar alma mekanizmaları üzerindeki etkisi ve bu teopolitik çerçevenin uluslararası siyasetteki yansımaları değerlendirildi.

Albayrak konuşmasına, 19. yüzyılda İngiltere'nin Osmanlı coğrafyası üzerindeki emperyalist çıkarlarının etkisiyle doğan ve Amerika'da güç kazanan Hristiyan siyonizminin kökenlerine

değinererek başladı. Hristiyan siyonizminin, dinî bir oluşumun ötesinde coğrafyaları işgal etmeye, toplumları dönüştürmeye ve kaynaklara el koymaya yönelik emperyalist bir teopolitik hareket olduğunu ifade etti. 20. yüzyılın en etkili Amerikalı vaizlerinden Billy Graham gibi Evanjelik liderlerin etkisiyle şekillenen Hristiyan siyonizminin zamanla Protestan çevrelerin ötesine geçerek Katolik ve Ortodoks geleneklerinde de etkisinin arttığını söyledi. Hareketin nihai hedefinin ise küresel ölçekte ortak bir Hristiyan kimliği, siyasi tahayyül ve toplumsal meşruiyet oluşturmak olduğunu vurguladı.

Albayrak söyleşinin devamında dinî söylemlerin, emperyal politikaların meşrulaştırılmasındaki rolünü ele aldı. Evanjelik düşüncede merkezî bir yer tutan ve Hz. İsa aracılığıyla gerçekleşeceği düşünülen “kurtuluş” anlayışının, toplumsal ve siyasal olayları anlamlandıran bir çerçeveye dönüştüğünü belirterek, bu yaklaşımın küresel ittifakları, dış politika tercihlerini ve toplumların dünya algısını şekillendiren önemli unsurlardan biri olduğunu dile getirdi. Evanjelik hareketlerin, ABD iç siyasetinde karar alma süreçleri üzerindeki etkisine de dikkat çeken Albayrak, Falwell’in geliştirdiği “ahlaklı çoğunluk” anlayışının muhafazakâr seçmeni siyasal olarak mobilize ettiğini ve dinî söylemin toplumsal düzen tasavvurları için önemli bir meşruiyet kaynağı hâline geldiğini ifade etti.

Söyleşi, katılımcıların yoğun ilgisiyle gerçekleşen soru-cevap bölümünün ardından sona erdi. Enstitü Sosyal, Enstitü Kitaplık Buluşmaları ile, beşerî ve sosyal bilimler alanlarında öne çıkan eserlerin yazarlarını ilgilileriyle buluşturmayı sürdürecektir.

Lisansüstü Çalışmalar Kütüphanesi Araştırmacıları Bekliyor

Enstitü Sosyal Kütüphanesi, lisansüstü araştırmacıların çalışmalarına kaynak sağlayan ve araştırmalarını destekleyen bir alan sunuyor. Üyelik temelli çalışılan kütüphanemizde çeşitli disiplinlerden pek çok kaynağa erişim sağlanabilmektedir. Kütüphanemizden lisans mezunu, yüksek lisans ve doktora seviyesi öğrenciler, araştırmacılar ve öğretim üyeleri faydalanabilir. Üyelik için web sitemizden başvurabilir, siz de bu akademik topluluğun bir parçası olabilirsiniz.

Daha fazla bilgi için

SON YAYINLAR

Araştırma Raporu

Analiz

Eğitim Materyalleri

İki Nokta

Dünyadan: Araştırma Gündemi

Dünyadan: Eğitim Gündemi

Dünyadan: Yapay Zekâ Gündemi

Ekonomi Gündemi

Müzakere Dosyası

Enstitü Dijital

Enstitüyü İzleyin

Enstitüyü Dinleyin

Araştırma Raporu

Okumak için tarayın

Enstitü Sosyal, Türkiye’de yükseköğretim sistemini kalite, verimlilik ve uluslararası rekabet gücü açısından yeniden değerlendirmeyi amaçlayan “Türkiye’de Yükseköğretim Sisteminin Mevcut Durumu, Yapısal Sorunlar ve Politika Önerileri” başlıklı yeni araştırma raporunu yayımladı. Enstitü Sosyal Yükseköğretim Araştırmaları Çalışma Grubu tarafından hazırlanan çalışma, yükseköğretim sisteminin temel yapısal sorunlarını analiz ediyor ve bu sistemin geleceğine yönelik stratejik dönüşüm alanlarını ortaya koyuyor.

Raporda Yükseköğretim Kanunu, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), yükseköğretim yönetimi, akademik yükselme, kadro yapısı ve kalitesi, eğitim süreleri, fakülte ve kontenjan sayıları ve uluslararasılaşma gibi önemli parametreler ışığında Türkiye’nin küresel yükseköğretim alanında lider ülkelerden biri hâline gelmesi için gerekli tespitlere ve reform önerilerine yer veriliyor.

“Türkiye’de Yükseköğretim Sisteminin Mevcut Durumu, Yapısal Sorunlar ve Politika Önerileri” Araştırma Raporu Yayımlandı

Araştırma, nicel verilerle nitel verileri birlikte kullanan bir karma yöntem yaklaşımıyla tasarlandı. Nicel boyutta, başta YÖK olmak üzere ulusal ve uluslararası veri tabanlarından elde edilen öğrenci sayıları, akademik kadro dağılımı, alan bazlı yoğunlaşmalar, mezuniyet oranları ve uluslararasılaşma göstergeleri betimsel istatistiklerle analiz edildi. Nitel boyutta ise akademisyenler, üniversite yöneticileri, lisansüstü öğrenciler ve politika yapıcılar/uzmanlardan oluşan dört ayrı odak grubuyla, 19 Ocak-13 Şubat 2026 tarihleri arasında eğitim süreleri, akademik yükseltme, kontenjan ve yönetim başlıklarında yuvarlak masa toplantıları gerçekleştirildi; elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilerek öneriler geliştirildi.

Raporda 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun ve YÖK’ün, Türkiye Yüzyılı vizyonunun stratejik hedefleri doğrultusunda yeniden yapılandırılması öneriliyor. Bu bakımdan Türkiye’deki mevcut akademik, sosyal, siyasal, jeopolitik ve iktisadi gelişimler dikkate alınarak yeni ve sade bir yükseköğretim kanununun hazırlanması ve sistemin reforme edilmesi gerektiğine dikkat çekiliyor.

Analiz

Okumak için tarayın

Dijital Platformlarda Çocuk İçerikleri: Yaşa Uygunluk ve Risk Alanları

Bu analizde, Türkiye’de en çok kullanılan YouTube Kids, Netflix, Prime Video ve Disney+ platformlarındaki çocuk içerikleri yaşı uygunluk ve pedagojik risk açısından değerlendiriliyor. Nitel gözlem yöntemiyle çocuk profilleri üzerinden yürütülen çalışmada incelenen içeriklerde şiddet, korku ve zorbalık; erken romantik ilişki temsilleri ve cinsel çağrışımlar; olumsuz davranışların modelleme yoluyla normalleştirilmesi; cinsel kimlik anlatıları ve bilişsel aşırı uyarılma riskleri tespit ediliyor. Platformların atadığı yaş derecelendirmeleri ile içeriklerin gerçek niteliği arasındaki uyumsuzluklar somut örneklerle ortaya konuyor. Analiz, ebeveyn denetim araçlarının sınırlarını tartışırken kamu denetimi, platformlar ve ebeveynler arasında eş güdümlü bir sorumluluk yapısına işaret ediyor ve Türkiye’deki mevcut düzenleyici çerçeveye yönelik somut öneriler getiriyor.

Eğitim Materyalleri

Okumak için tarayın

Akran Zorbalığı Belirtilerini Gözleme ve Önleme Rehberi: Aile - Okul - Medya

Bu rehber, aile, okul ile medyayı birlikte ele alarak akran zorbalığını çocuğun içinde bulunduğu sosyal ekosistemin bir ürünü olarak değerlendiriyor. İlkokul çağındaki çocuklarda görülen ön belirtilere odaklanan çalışma, zorbalığı erken aşamada fark ederek önleyici müdahaleleri devreye sokmayı amaçlıyor. Aile ve okul bölümlerinde her belirti düşük, orta ve yüksek risk düzeylerinde derecelendiriliyor ve her biri için somut gözlem ile müdahale yolları sunuluyor. Medya bölümü ise zorbalığı toplumsal düzeyde besleyen anlatıları görünür kılarak düzenleyici öneriler geliştiriyor. Rehber; ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve medya karar alıcıları için çocuk yararını merkeze alan somut bir yol haritası sunuyor.

Okumak için tarayın

Matematik Terimleri Kılavuzu: İlkokul ve Ortaokul

Enstitü Sosyal Okul Gelişim Programı kapsamında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı iş birliğiyle hazırlanan bu kılavuz, ana sınıfından ortaokul sonuna kadar matematik öğretiminde kullanılan kavram, terim, sembol ve gösterimlerin tutarlı ve yaşa uygun kullanımına rehberlik ediyor. Böylece öğretimde dilden kaynaklanan yanlışları önlemeyi ve sınıflar arası matematiksel dilde tutarlılığı sağlamayı amaçlıyor. Nitel bir yöntemle hazırlanan kılavuzda her terim, ait olduğu tema ve öğrencinin terimle ilk kez karşılaştığı sınıf düzeyiyle sunuluyor. Kılavuz, matematik öğretmenleri, ders kitabı yazarları, öğretmen adayları ve program geliştirme uzmanlarının yanı sıra velilerin de yararlanabileceği bir başvuru kaynağı niteliğinde.

İki Nokta

Enstitü Sosyalin web sitesinde her hafta yayımlanan “İki Nokta” yazıları, yerel ve küresel sorunlara dair farklı perspektifler sunuyor. Alanında uzman yerli ve yabancı yazarların kaleme aldığı bu yazılar, eğitimden toplumsal değişime, uluslararası ilişkilerden teknolojinin etkilerine kadar geniş bir yelpazede güncel konuları ele alıyor. Son dönemde yayımlanan yazılarda, dijital dünyanın çocuklar ve gençler üzerindeki dönüştürücü etkilerinden okul ortamındaki şiddet sorununa, *kidfluencer* olgusundan müzakerede etik miyopi tuzağına kadar çeşitli konulara temas edildi. Gündeme dair önemli tartışmaları kaçırmamak için “İki Nokta” yazılarımızı takip edin!

**Yetenekle Bağ Kurmak: Eğitim Politikası Alanı
Olarak Yetenek Yönetimi** - Fatma Betül Karalı Impram

Annelerin Liseye Giriş Sınavı Nasıl Geçti? - Fatma Betül Ercan

**Görünmez Sular, Eriyen Zihinler: Ergenlikte Akıllı
Telefonun Sessiz Tahribatı** - Adnan Veysel Ertemel

Dijital Sahnenin Yeni Aktörleri: *Kidfluencerlar* - Hilal Yazıcı

Okulda Şiddet: Yaygınlık, Etki ve Müdahale - Turgay Öntaş

**Masayı Kazanıp Geleceği Kaybetmek: Müzakerede
“Etik Miyopi” Çıkmazı** - Sefer Soydar

Okumak için tarayın

Dünyadan Araştırma Gündemi

Eğitim ve toplum bilimleri alanında küresel düzeyde gerçekleşen bilimsel ilerlemeleri yakından takip etmek ve bu bilgileri Türkiye'deki eğitimciler ve araştırmacılarla paylaşmak amacıyla "Dünyadan: Araştırma Gündemi" isimli bir bülten serisi yayımlıyoruz. Aylık olarak yayımlanan bülten, TÜBİTAK'ın Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı (UBYT) tarafından desteklenen, alanında öncü dergilerin seçkin makalelerini derleyip özetleyerek sizlere sunuyor. Her sayıda öncelikle ilgili dergi tanıtılıyor; ardından dünya genelindeki eğitim bilimleri alanında yankı uyandıran, en çok okunan ve en çok atıf alan makalelere yer veriliyor. Bülten, Türkiye'deki eğitim ve akademik toplulukların uluslararası arenada ilgi çeken bilimsel gelişmelerden haberdar olmalarını sağlamakla kalmayıp bu bilgilerin eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerini tartışma imkânı da sunuyor.

Okumak için tarayın

Dünyadan Eğitim Gündemi

Eğitim dünyasındaki gelişmeleri yakından izlemek isteyenler için hazırladığımız "Dünyadan: Eğitim Gündemi" bülteni, her hafta küresel eğitim gündeminin öne çıkan başlıklarını derleyip okura sunuyor. Dünyadaki eğitim politikaları, müfredat değişiklikleri, yapay zekâ ve dijital eğitim teknolojileri gibi temalara odaklanan bülten eğitim alanındaki son gelişmeleri özetliyor. "Dünyadan: Eğitim Gündemi", dünyada yükselen tartışmaları ve yenilikleri Türkiye'deki eğitim sahasıyla buluşturan, ufuk açıcı bir referans kaynağı olmayı hedefliyor.

Okumak için tarayın

Dünyadan

Yapay Zekâ Gündemi

“Dünyadan: Yapay Zekâ Gündemi”, yapay zekânın eğitimden hukuka, ekonomiden sağlığa, kamu yönetiminden yaratıcı endüstrilere kadar uzanan etkilerini ve bu alanlardaki dönüşümleri ele alıyor. Her sayıda, Avrupa’dan Amerika’ya, Asya’dan Ortadoğu ve Baltık ülkelerine kadar uzanan örneklerle, devletlerin ve kurumların yapay zekâyâ yönelik stratejik adımları ve regülasyon çalışmalarına yer veriliyor. Ayrıca yapay zekânın yükselişiyle beraberinde gelen “üretken yapay zekâ” (*generative AI*) ve “özerk yapay zekâ sistemleri” (*agentic AI*) gibi yapay zekâ literatürüne dair gelişmeler derleniyor. Bülten, yapay zekâ alanındaki küresel eğilimleri ve yenilikçi uygulamaları yakından takip etmek isteyenlere güncel bir kaynak sunarak yapay zekâ okuryazarlığının gelişimine katkı sağlıyor.

Okumak için tarayın

Ekonomi Gündemi

Enstitü Sosyalin her ay yayımladığı “Ekonomi Gündemi”, önde gelen akademik dergi ve araştırma kurumlarında yayımlanan güncel çalışmaları derleyerek ekonomi alanındaki uluslararası literatürü takip etmek isteyenlere analitik bir perspektif sunuyor. Her sayıda büyüme ve kalkınma modellerinden iş gücü piyasalarının dönüşümüne, teknolojinin istihdam ve eşitsizlik üzerindeki etkilerinden kurumsal karar süreçlerinin görünmez dinamiklerine kadar pek çok konuda araştırmalar bir araya getiriliyor. “Ekonomi Gündemi”ni takip edin!

Okumak için tarayın

Müzakere Dosyası

Enstitü Sosyalin her ay yayımladığı “Müzakere Dosyası”, müzakere kavramını ilişkileri ve kurumları inşa eden temel bir beceri olarak tanımlıyor ve gündelik yaşamın, mesleki ilişkilerin ve toplumsal dinamiklerin içinden okumayı amaçlıyor. Her sayı, tek bir temaya odaklanarak o temayı kuramsal bir çerçevede inceliyor; dünyadan ve Türkiye’den veriler, araştırmalar ve gözlemlerle besliyor. “Müzakere Dosyası”nı takip edin!

- Spor ve Müzakere
- Müzakerenin Yeni Aktörü: Yapay Zekâ
- Ticaretle Müzakere

Okumak için tarayın

Enstitü Sosyalin düşünsel birikimi, araştırma deneyimi ve akademik ağının somut bir çıktısı niteliğinde olan **“Türkiye’nin Düşünce Ekranı”** Enstitü Dijital, Türkiye’nin ve dünyanın önde gelen üniversitelerinden akademisyenleri, alan uzmanlarını ve profesyonelleri bir araya getiriyor. Sosyal bilimler alanında özgün içerikler ve özel yapılandırılmış ders programlarıyla öne çıkıyor. Tarihten sosyolojiye, felsefeden ekonomiye uzanan zengin içerik yelpazesi ve sertifika programlarıyla akademik bilgiyi geniş kitlelere taşıyor. Güncel tartışmaları, tarihsel derinliği ve disiplinler arası perspektifi tek bir dijital çatı altında buluşturuyor.

Eğitimler ▼EğitmenlerSertifika ProgramlarıKurumsal ÜyelikPodcast

QOturum açÜcretsiz Dene

DİJİTAL SOSYAL BİLİMLER AKADEMİSİ

Türkiye’nin Düşünce Ekranı: Enstitü Dijital

Enstitü Dijital, sosyal bilimlerde nitelikli içeriği erişilebilir ve ölçülebilir bir öğrenme deneyimine dönüştürür.

E-posta adresiÖğrenmeye Başlayın!

Kayıt 1 dakikadan kısaİlk ders ücretsiz

Disiplinler Arası Düşünce Dünyasını Keşfedin!

TeknolojiEğitimTarihSosyolojiAile

Tümünü Göz

enstitudijital.org

Enstitüyü İzleyin

İlk Güven, İlk Rehber: Babalarımız **Babalarımız Bizi Hayata Nasıl Hazırlar?**

Dünden bugüne değişen babalık rolünü, medyadaki baba figürlerinin geçirdiği dönüşümü ve babaların çocuklar üzerindeki etkisini konuştuk.

Nasıl Bir Ebeveyn Olduğunuz Ülke Demografisini ve Geleceğini Etkiler mi?

Ailelerin çocuklarına daha iyi imkânlar sunmak adına aldıkları bireysel kararlar, uzun vadede toplumsal yapının ve ekonomik dengelerin değişimine zemin hazırlıyor. Türkiye’de düşen doğurganlık hızı ve artan yaşlı nüfus, çalışan kesim üzerindeki yükü artırırken, bugün rasyonel görünen ebeveynlik tercihleri yarının sosyal güvenlik ve sağlık sistemlerini doğrudan şekillendiriyor. Nüfusu bir sayıdan ziyade toplumsal bir denge meselesi olarak ele aldığımız “Demografi Çalışmaları” video serimizin ilk bölümünde, araştırmacımız Nursen Tekgöz demografik dönüşümün geleceğimize etkilerini anlatıyor.

Eğitimde Başarıyı Nasıl Tanımlarsınız?

Başka Bir Eğitim Modeli Mümkün mü?

Eğitimin temel amacı ve bireysel öğrenme süreçleri, yapay zekâ teknolojilerinin etkisiyle köklü bir değişimden geçiyor. Prof. Yong Zhao, geleneksel okul yapısının ötesinde her öğrencinin kendi özgün yeteneklerini keşfetmesine odaklanan bir yaklaşımı savunuyor. Başarı kriterinin sınav notlarından ziyade, toplumsal katkı ve bireysel memnuniyet üzerinden yeniden tanımlandığı bir gelecek öngörüyor.

Gençler Neden Evlenmek İstemiyor?

Doğurganlık Hızı Neden Düştü?

Videocast serimizin yeni bölümünde, araştırmacımız Rumeysa Hafizoğlu ile birlikte Türkiye'deki nüfus dinamiklerini ve aile kurumuna ilişkin değişen algıları ve beklentileri ele alıyoruz. Gençlerin evliliğe ve ebeveynliğe dair beklentilerinden iş dünyasındaki yapısal sorunlara, medyanın toplumsal kaygı üzerindeki rolünden nitelikli çocuk yetiştirme idealine kadar pek çok kritik başlığı sosyolojik bir düzlemde değerlendiriyoruz.

Enstitü Kitaplığı **Dijital Çağda Ebeveynlik**

Hunter Clarke-Fields'in "İyi İnsanlar Yetiştirmek" ve Julie Lythcott-Haims'in "Bir Yetişkin Yaratmak" kitaplarını araştırma asistanımız Hilal Yazıcı ile değerlendiriyoruz. Dijital çağın hızına ve mükemmel ebeveynlik baskısına maruz kalan ebeveynler, çoğu zaman çocuklarının davranışlarıyla birlikte kendi yorgunlukları, stresleri ve kültürel yükleriyle de mücadele ediyor.

Sürekli uyarıcılarla çevrili bu yeni düzende ebeveynlik, giderek daha fazla sabır, farkındalık ve duygusal denge gerektiriyor. Çocukların söylenenlerden çok, özellikle zor anlarda verilen tepkileri model aldığını konuştuğumuz bu bölümde, otorite, sınır koyma, dijital sabırsızlık ve sağlıklı ilişki kurma üzerine birlikte düşünüyoruz.

Dijital Dünyada İnternet Kanunu
Enstitü Sosyal

+ Kaydet

15 15

Podcast serimizin yeni bölümünde internet düzenlemelerini hukuki, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla ele alıyoruz. 2007’de çıkarılan İnternet Kanunu’nun risk temelli ve önleyici bir zemine nasıl taşınabileceğini, algoritmaların toplumsal etkilerini ve çocukların dijital ortamlardaki kırılganlığını araştırmacımız Fatma Betül Ercan anlatıyor. Konuya dair detaylı analiz yazımıza ise web sitemiz üzerinden ulaşabilirsiniz.

Enstitü Kitaplığı: Çocuklarımızı Kim Yetiştiriyor?
Enstitü Sosyal

+ Kaydet

15 15

Dijital mecraları şekillendiren algoritmaları ve Susan Linn’in “Who’s Raising the Kids” kitabını araştırmacımız Zeynep Yalçıntaş ile değerlendiriyoruz. Teknoloji şirketlerinin bağımlılık döngüsü üzerine kurulu algoritmik yapıları karşısında, sorumluluğu yalnızca ebeveynlere yüklemek asıl meseleyi görünmez kılıyor. Bireysel çabalardan ziyade kolektif bir sorumluluk ve önleyici denetim mekanizmaları büyük önem taşıyor.

SOSYAL MEDYADA BİZİ TAKİP EDİN

@enstitusosyal_

@enstitusosyal_

@EnstituSosyal

Enstitü Sosyal

Enstitü Sosyal

www.enstitusosyal.org

düşünceye ilham değişime yön